

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Przemysław Sobolewski

***Zakres i sposoby realizacji obowiązku zapewnienia
jawności dokumentów rejestrowych wynikającego z art. 2
Dyrektywy 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady
z dnia 16 września 2009 r.***

Warszawa 2013

Spis treści

Tezy.....	1
Wprowadzenie.....	3
I. Dyrektywa 2009/101/WE na tle pozostałych regulacji prawa europejskiego dotyczących jawności informacji na temat spółek.....	5
II. Tło historyczne Dyrektywy 2009/101/WE - Pierwsza Dyrektywa 68/151/EWG.....	9
1. Obowiązki informacyjne spółek w świetle Pierwszej Dyrektywy 68/151/EWG	9
2. Zmiany w Pierwszej Dyrektywie dokonane Dyrektywą 2003/58/WE oraz Dyrektywą 2006/99/WE.....	22
III. Podstawowe założenia Dyrektywy 2009/101/WE	26
IV. Zmiany Dyrektywy 2009/101/WE dokonane Dyrektywą 2012/17/UE	28
V. Implementacja dyrektywy w prawie polskim.....	30
1. Stan prawny przed wejściem w życie obecnej ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym	30
2. Krajowym Rejestr Sądowy	33
VI. Zakres informacji ujawnianych według art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE.....	36
1. Uwagi ogólne	36
2. Charakter katalogu informacji zawartego w art. 2 Dyrektywy	37
3. Obowiązek ujawnienia aktu założycielskiego i statutu, faktu dokonania ich zmian oraz skonsolidowanego tekstu po każdej zmianie (pkt a-c)	38
4. Informacje o fakcie powołania i zakończenia sprawowania funkcji osób wchodzących w skład organów uprawnionych do reprezentowania spółki wobec osób trzecich i w postępowaniu sądowym wraz z określeniem zasad reprezentacji oraz osób uczestniczących w zarządzaniu, nadzorowaniu lub kontrolowaniu spółki (pkt d).....	42
5. Kwota kapitału subskrybowanego (pkt e).....	43
6. Dokumenty księgowe za każdy rok obrotowy (pkt f)	44
7. Każda zmiana siedziby spółki (pkt g)	46
8. Likwidacja spółki, powołanie likwidatorów i zakończenie postępowania likwidacyjnego (pkt h, j-k)	48
9. Stwierdzenie przez sąd nieważności umowy spółki (pkt i)	49
10. Sankcje na wypadek niewykonania przez spółki obowiązków ujawnienia danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy	49

VII. Sposoby ujawnienia informacji i danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE.....	52
VIII. Sposoby udostępnienia informacji i danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE.....	55
IX. Art. 12 Dyrektywy 2009/101/WE i jego implementacja w prawie polskim.....	56
1. Ograniczenie możliwości stwierdzenia nieważności umowy spółki w Dyrektywie	56
2. Implementacja art. 12 Dyrektywy w prawie polskim.....	60
3. Dopuszczalność możliwości orzeczenia przez sąd rozwiązania spółki w okolicznościach innych niż wymienione w art. 12 lit. b Dyrektywy 2009/101/WE..	67
X. Implementacja Dyrektywy w innych państwach	73
1. Wielka Brytania	73
2. Niemcy	75
3. Austria.....	76
Bibliografia:.....	78

Tezy

1. Dyrektywa 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r., która zastąpiła Pierwszą Dyrektywę Rady z 9 marca 1968 r. 65/151/EWG, określa minimalny zakres informacji, do których ujawnienia zobowiązane są spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki komandytowo-akcyjne w rejestrze oraz w pismach i formularzach zamówień, a także sposób udostępnienia tych informacji.
2. Dyrektywa 2009/101/WE jest podstawowym aktem prawa europejskiego dotyczącym jawności informacji i dokumentów spółek, kwestia jawności jest jednak uregulowana także w szeregu innych aktów prawa europejskiego.
3. Dyrektywa 2009/101/WE została w sposób istotny zmieniona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE.
4. Art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE wskazuje minimum informacji i dokumentów spółki, których ujawnienie jest obligatoryjne. Katalog ten może być rozszerzany w prawie państw członkowskich.
5. Dyrektywa 2009/101/WE nie nakazuje państwom członkowskim wprowadzenia w ustawodawstwie wewnętrznym sankcji w stosunku do spółek, które nie realizują obowiązku ujawnienia wymaganych przez Dyrektywę informacji, jednak Europejski Trybunał Sprawiedliwości uznaje wprowadzanie takich sankcji za dopuszczalne, jeśli sankcje te są proporcjonalne do naruszeń.
6. Ujawnienie informacji i dokumentów wymienionych w art. 2 Dyrektywy następować powinno w dwóch równoległych trybach: ujawnienia w rejestrze oraz ogłoszenia w biuletynie krajowym. Po spełnieniu określonych w Dyrektywie warunków dopuszczalne jest odstępianie od wymogu publikacji.
7. Art. 12 Dyrektywy określa w sposób enumeratywny możliwe podstawy sądowego stwierdzenia nieważności spółki. Konstrukcja nieważności spółki nie została przyjęta w prawie polskim. Rozwiązanie takie jest zgodne z Dyrektywą.

8. Dyrektywa nie ogranicza możliwości rozwiązania spółki przez sąd.
9. W prawie brytyjskim Dyrektywa implementowana została w Companies Act 2006, w prawie niemieckim w Handelsgesetzbuch, natomiast w prawie austriackim w Firmenbuchgesetz.

Wprowadzenie

Przedmiotem opinii jest zagadnienie prawne zakresu i sposobu realizacji obowiązku zapewnienia jawności dokumentów rejestrowych wynikającego z art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich¹. Przywołana Dyrektywa została w sposób istotny zmieniona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniającą dyrektywę Rady 89/666/EWG i Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek.² Niniejsza opinia przygotowana została dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości jako wykonanie umowy z dnia 10 września 2013 r. (IWS/F/116/11/2013).

W prawie polskim Dyrektywa 2009/101/WE implementowana została w:

- 1) ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym³ oraz rozporządzeniach i zarządzeniach wydawanych na podstawie tej ustawy (w szczególności art. 6);
- 2) ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych⁴ (w szczególności art. 5, 13, 21, 166, 318);
- 3) ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego⁵ (Dział VI Tytułu II Księgi drugiej - Postępowanie rejestrowe - art. 6911 - 6948);

---

¹ Dz.Urz. UE z 1.10.2009 r., nr L 258, s. 11.

² Dz.Urz. UE z 16.6.2012 r., nr L 156, s. 1.

³ Tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z póź. zm.

⁴ Dz. U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037 z póź. zm. Konieczność dostosowania prawa polskiego do prawa Unii była jednym z głównych motywów uzasadniających zastąpienie Kodeksu handlowego nowym aktem prawnym - por. A. Szumański, *Wpływ prawa europejskiego na projektu ustawy - Kodeks spółek handlowych*, [w:] C. Mik (red.), *Europeizacja prawa krajowego. Wpływ integracji europejskiej na klasyczne dziedziny prawa krajowego*, Toruń 2000, s. 258.

⁵ Dz.U. nr 43, poz. 296 z póź. zm.

- 4) ustawie z dnia 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego⁶;
- 5) ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (art. 69 i 70)⁷.

Opracowanie składa się z dziesięciu części, poprzedzonych spisem treści, zestawieniem głównych tez oraz wprowadzeniem i uzupełnionymi bibliografią. W części pierwszej przedstawione zostały podstawowe regulacje prawa europejskiego dotyczące jawności danych na temat spółek. Część druga prezentuje tło historyczne Dyrektywy 2009/101/WE, w szczególności Pierwszą Dyrektywę 68/151/EWG oraz jej zmiany. Część trzecia poświęcona jest podstawowym założeniom Dyrektywy 2009/101/WE. W części czwartej przedstawione zostały zmiany Dyrektywy 2009/101/WE dokonane Dyrektywą 2012/17/UE. Część piąta opisuje sposób implementacji Dyrektywy w prawie polskim. Część szósta zawiera analizę zakresu informacji, których ujawnienie jest obligatoryjne według art. 2 Dyrektywy. Część siódma dotyczy zagadnienia sposobów ujawnienia informacji i danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy. W części ósmej opisano sposoby udostępnienia informacji i danych. W części dziewiątej analizowany jest art. 12 Dyrektywy, dotyczący mechanizmu unieważniania umowy spółki. Ostatnia, dziesiąta część poświęcona jest problematyce implementacji Dyrektywy w innych państwach UE (Wielkiej Brytanii, Niemczech i Austrii).

---

⁶ Dz. U. z 1996 r., nr 6, poz. 42 z póź. zm.

⁷ Tekst jednolity: Dz.U. z dnia 30 stycznia 2013 r., poz. 330 z póź. zm.

I. Dyrektywa 2009/101/WE na tle pozostałych regulacji prawa europejskiego dotyczących jawności informacji na temat spółek

Dyrektywa⁸ 2009/101/WE jest podstawowym aktem prawnym prawa europejskiego regulującym zakres i sposób ujawniania informacji na temat spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjnych i komandytowo-akcyjnych zarejestrowanych w państwach członkowskich UE.⁹ Warto jednak zwrócić uwagę, że zagadnienie dostępu do niektórych informacji na temat spółek jest regulowane także w innych aktach prawa europejskiego, które uzupełniają postanowienia Dyrektywy 2009/101/WE, w szczególności w:

- 1) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG.¹⁰ Warto podkreślić, że Dyrektywa ta zastąpiła istotną z perspektywy wykładni art. 2 pkt f Dyrektywy 2009/101/WE Czwartą Dyrektywę Rady z dnia 25 lipca 1978 r. wydaną na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (78/660/EWG)¹¹, koordynującej przepisy krajowe dotyczące prezentacji i treści rocznych sprawozdań finansowych i rocznych sprawozdań, metod wyceny stosowanych przy ich sporządzaniu oraz trybu ich ogłaszania w odniesieniu do niektórych spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością;

---

⁸ Definicję Dyrektywy zawiera art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dawny art. 249 Traktatu ustanawiającego Wspólnoty Europejskie). Według akapitu 3 przywołanego przepisu Dyrektywa wiąże każde Państwo Członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków. Por. także I. Hukawy, *Dyrektywa jako specyficzny środek harmonizacji prawa w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej*, PUG nr 8-9 z 1993, s. 2 i n.

⁹ Por. J. Maitland-Walker, *Guide to European company laws*, London 2008, s. 3 i n.

¹⁰ Dz.Urz. UE z 29.6.2013 r., nr L 182, s. 19.

¹¹ Dz.Urz. WE z 14.8.1978 r., nr L 222, s. 11.

- 2) Siódmej Dyrektywie Rady z dnia 13 czerwca 1982 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych (83/349/EWG)¹². Celem Dyrektywy jest koordynacja zasad ujawniania informacji finansowych dotyczących spółek wchodzących w skład grup kapitałowych;
- 3) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych (2006/43/WE)¹³, zmieniającej Dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylającej Dyrektywę Rady 84/253/EWG, wydanej w celu harmonizacji wymogów stawianych osobom uprawnionym do badania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych (biegłym rewidentom) oraz standardów rewizji finansowej i sprawozdawczości z przeprowadzonych badań;
- 4) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r., w sprawie prawa spółek, dotyczącej jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (2009/102/WE)¹⁴, która zastąpiła Dwunastą Dyrektywę Rady w sprawie prawa spółek z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącą jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (89/667/EWG)¹⁵. Dyrektywa 2009/102/WE wprowadza obowiązek ujawniania faktu zgromadzenia wszystkich udziałów w spółce przez jedynego wspólnika, jak również tożsamości tego wspólnika w publicznie dostępnym rejestrze, a także informacji na temat transakcji pomiędzy tym wspólnikiem a spółką;
- 5) Jedenastej Dyrektywie Rady z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej wymogów ujawniania informacji o oddziałach utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegające prawu innego państwa (89/666/EWG)¹⁶. Jedenasta Dyrektywa nakazuje ujawnianie informacji na temat: adresu oddziału, działalności oddziału, rejestru, w którym przechowywane są akta rejestrowe spółki oraz numeru jej wpisu do rejestru;

---

¹² Dz.Urz. WE z 18.7.1983 r., nr L 193, s. 1.

¹³ Dz.Urz. WE z 9.6.2006 r., nr L 157, s. 87.

¹⁴ Dz.Urz. UE z 1.10.2009 r., nr L 258, s. 20.

¹⁵ Dz.Urz. WE z 30.12.1989 r., nr L 395, s. 40.

¹⁶ Dz.Urz. WE z 30.12.1989 r., nr L 395, s. 36.

nazwy i formy prawnej spółki oraz nazwy oddziału, jeżeli różni się od nazwy spółki, sposobu powołania, sposobu zakończenia sprawowania funkcji oraz danych osób, które mają prawo reprezentowania spółki wobec osób trzecich oraz w postępowaniach sądowych, faktu otwarcia likwidacji spółki, powołania, tożsamości i uprawnień likwidatorów oraz zamknięcia likwidacji, postępowań upadłościowych, układowych albo innych podobnych postępowań wobec spółki oraz informacji na temat zamknięcia oddziału;

- 6) Trzynastej Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie ofert przejęcia (2004/25/WE)¹⁷, gwarantującej podanie do wiadomości publicznej informacji na temat oferty nabycia papierów wartościowych w celu przejęcia kontroli nad spółką w sposób zapewniający przejrzystość tej oferty oraz uczciwość na rynku papierów wartościowych. Dyrektywa nakazuje także ujawnienie szeregu informacji na temat spółek, których papiery wartościowe są przedmiotem obrotu na rynku regulowanym;
- 7) Dyrektywie 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE¹⁸, nakładającą na emitentów papierów wartościowych obowiązek ujawniania okresowych i bieżących informacji m.in. sprawozdań finansowych i zawiadomień o nabyciu lub zbyciu znacznych pakietów akcji;
- 8) Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości¹⁹ (Rozporządzenie MSR);
- 9) Dyrektywie Rady 86/635/EWG z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych²⁰;

---

¹⁷ Dz.Urz. WE z 30.4.2004 r., nr L 142, s. 12.

¹⁸ Dz.Urz. WE z 31.12.2004 r., nr L 390, s. 38.

¹⁹ Dz.Urz. WE z 11.9.2002 r., nr L 243, s. 1.

²⁰ Dz.Urz. WE z 31.12.1986 r., nr L 372, s. 1.

10) Dyrektywie Rady 91/674/EWG z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń²¹.

Warto zwrócić uwagę, że integracja krajowych porządków prawnych w zakresie prawa spółek w ramach UE dokonuje się w głównej mierze w trybie **harmonizacji**, czyli zbliżania regulacji prawnych przez określenie minimalnych²², wspólnych standardów, a nie w trybie unifikacji, czyli ujednolicenia prawa we wszystkich krajach Unii.²³ Cel w postaci osiągnięcia zadowalającego poziomu harmonizacji w dużym stopniu został zrealizowany, prawo spółek jest obecnie najbardziej zbliżonym działem prawa prywatnego w ramach UE. Harmonizacja porządków prawnych państw członkowskich w dużej mierze (choć nie całkowicie) zapobiegła zjawisku "konkurencji" pomiędzy prawem spółek poszczególnych krajów członkowskich²⁴, które ma miejsce np. w USA i wyraża się w dążeniu poszczególnych stanów do przyciągnięcia inwestorów przez tworzenie najbardziej korzystnych dla nich (ale niekoniecznie już dla wierzycieli) zasad tworzenia i funkcjonowania spółek (tzw. efekt Delaware).²⁵

---

²¹ Dz.Urz. WE z 19.12.1991 r., nr L 374, s. 7.

²² T. Stawecki, *Rejestry przedsiębiorców w Europie*, Warszawa 2004, s. 36.

²³ Por. J. Napierała, *Europejskie prawo spółek. Prawo spółek Unii Europejskiej z perspektywy prawa polskiego*, Warszawa 2013, s. 1, tenże, [w:] S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 17a. Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010, s. 48, I. Hykawy, *Dyrektywa jako specyficzny środek harmonizacji prawa w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej*, PUG nr 8-9 z 1993, s. 2.

²⁴ Szerzej na temat tego zjawiska por. M. Szydło, *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Warszawa 2008.

²⁵ P. Sobolewski, *Środki prawne ochrony wierzycieli spółek kapitałowych*, PPH nr 5 z 2011, s. 14 i n.

II. Tło historyczne Dyrektywy 2009/101/WE - Pierwsza Dyrektywa 68/151/EWG

1. Obowiązki informacyjne spółek w świetle Pierwszej Dyrektywy 68/151/EWG

Obecnie obowiązująca Dyrektywa 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich (nazywana "dyrektywą jawnościową" - *Directive on publicity, Publizitätsrichtlinie*)²⁶ zastąpiła Pierwszą Dyrektywę Rady z 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich (68/151/EWG)²⁷ oraz Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 czerwca 2003 r. zmieniającą dyrektywę Rady 65/262/EWG w zakresie wymagań dotyczących jawności w odniesieniu do niektórych typów spółek²⁸.

Podstawę prawną przyjęcia Dyrektywy 68/151/EWG stanowił art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą²⁹. Przywołany przepis uprawniał Radę i Komisję do koordynacji w niezbędnym zakresie, w celu zapewnienia ich równoważności, zabezpieczeń wymaganych w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu artykułu 58 akapit drugi, dla ochrony interesów wspólników i osób trzecich. Spółkami, w rozumieniu art. 58 akapit drugi, są spółki prawa cywilnego lub handlowego, a także spółdzielnie oraz inne osoby prawne

---

²⁶ T. Stawecki, *Rejestry publiczne. Funkcje instytucji*, Warszawa 2005, s. 200, A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 178.

²⁷ Dz.Urz. WE z 14.3.1968 r., nr L 65, s. 8. Dowodem praktycznej doniosłości problematyki uregulowanej w Pierwszej Dyrektywie może być fakt, że była to nie tylko pierwsza dyrektywa dokonująca harmonizacji prawa spółek, ale także pierwsza dyrektywa wspólnot dokonująca harmonizacji prawa prywatnego.

²⁸ Dz.Urz. UE z 4.9.2003 r., nr L 221, s. 13.

²⁹ Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) z 25.3.1957, który wszedł w życie 1.1.1958 r.

prawa publicznego lub prywatnego, z wyjątkiem spółek, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysków.

Podstawowym celem Pierwszej Dyrektywy była koordynacja³⁰ przepisów prawa krajowego dotyczących jawności, ważności zobowiązań spółek oraz ich nieważności. Koordynacja ta dokonywana była ze względu na ochronę interesów osób trzeci (potencjalnych kontrahentów spółki). Ochrona osób trzecich następować miała przez ujawnienia podstawowych dokumentów spółki, w szczególności danych osób, które są uprawnione do dokonywania czynności prawnych (nabywania praw i zaciągania zobowiązań) w imieniu spółki. Dyrektywa przewidywała także ograniczenie w możliwie najszerszym zakresie przyczyny nieważności zobowiązań zaciągniętych w imieniu spółki, ograniczenie przypadków nieważności oraz retroaktywnego skutku orzeczenia nieważności (umowy spółki). Ujawnienie danych dotyczących spółki oraz ograniczenie możliwych podstaw nieważności spółki umożliwić miało kontrahentom racjonalną ocenę wiarygodności spółki oraz ograniczyć ryzyko poważnych strat związanych z ewentualnym stwierdzeniem nieważności spółki. Dostęp do informacji na temat spółki jest szczególnie istotny dla jej zagranicznych kontrahentów, którym trudniej jest pozyskać informacje na temat spółki niż podmiotom działającym na tym samym rynku.³¹ W pewnym uproszczeniu stwierdzić można, że Dyrektywa chroni interes osób trzecich działających w zaufaniu do treści wpisu w rejestrze (albo opublikowanych we właściwym biuletynie krajowym informacji) kosztem interesu spółki.³²

Zakres podmiotowy Dyrektywy obejmował spółki kapitałowe (spółki akcyjne i z ograniczoną odpowiedzialnością: *Aktiengesellschaft*, *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*, *la société anonyme*, *la société à responsabilité limitée*, *società per azioni*, *società a responsabilità limitata*, *a société anonyme*, *la société à responsabilité*

---

³⁰ W chwili uchwalenia Pierwszej Dyrektywy we wszystkich ówczesnych państwach członkowskich istniał obowiązek ogłaszania przez spółki danych, różny był natomiast katalog ujawnianych danych - por. I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy Rady dotyczącej ogłaszania danych, ważności zobowiązań i nieważności spółek*, [w:] M. Safjan (red.), *Prawo Wspólnot Europejskich*, Warszawa 2002, s. 97.

³¹ A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 177.

³² I. Hykawy, *Polskie systemy ogłaszania danych a dyrektywy Wspólnoty Europejskich*, PPH nr 12 z 1996 r., s. 11.

limitée) oraz spółki komandytowo-akcyjne (*die Kommanditgesellschaft auf Aktien, la société en commandite par actions, società in accomandita per azioni*)³³.

Systematyka pierwszej Dyrektywy odzwierciedlała jej podstawowe założenia, Dyrektywa podzielona była na cztery sekcje, dotyczące: jawności, ważności zobowiązań spółki, nieważności spółki oraz przepisy ogólne. Zasada jawności informacji i danych na temat spółki realizowana była przez:

- 1) obowiązek ujawniania informacji i dokumentów wskazanych w art. 2 Dyrektywy w jawnym i powszechnie dostępnym rejestrze (przez wpis informacji do tego rejestru albo załączenia dokumentu prowadzonej przy rejestrze dokumentacji);
- 2) obowiązek publikowania informacji i danych wymienionych w art. 2 Dyrektywy **w całości lub w części** we wskazanym przez państwo członkowskie biuletynie krajowym;
- 3) obowiązek ujawniania informacji wskazanych w art. 4 w pismach i formularzach spółki (tzw. "firmówkach").

Realizujące podstawowe założenia Dyrektywy w art. 2 wskazano **zakres (katalog)** informacji i dokumentów na temat spółek objętych Dyrektywą, które musiały podlegać ujawnieniu. Informacje te obejmowały:

- 1) akt założycielski oraz statutu, jeśli są one oddzielnymi aktami;
- 2) zmiany aktu założycielskiego lub statutu, w tym przedłużenie czasu trwania spółki;
- 3) kompletny tekst zmienionego aktu założycielskiego lub statutu w jego aktualnym brzmieniu po każdej zmianie aktu założycielskiego lub statutu;
- 4) informację na temat powołania oraz zakończenia sprawowania funkcji przez członków organów spółek. Ujawnione muszą być także dane osób, które jako członkowie organu są upoważnione do reprezentowania spółki wobec osób trzecich oraz do reprezentowania spółki w postępowaniu sądowym albo uczestniczą w zarządzaniu, nadzorowaniu lub

---

³³ W konstrukcji spółki komandytowo-akcyjnej występują elementy osobowe i kapitałowe, w polskim systemie prawnym kwalifikowane są jako spółki osobowe, w innych systemach prawnych mają jednak status spółek kapitałowych.

kontrolowaniu spółki. Z ujawnionych informacji musi wynikać, czy osoby upoważnione reprezentują spółkę samodzielnie czy wspólnie;

- 5) co najmniej raz w roku kwotę kapitału subskrybowanego, jeśli akt założycielski lub statut wymieniają kapitał statutowy, chyba że jakiegokolwiek podwyższenie kapitału subskrybowanego wymaga zmiany statutu;
- 6) bilans oraz rachunek zysków i strat za każdy rok gospodarczy. Dokument zawierający bilans powinien zawierać dane osób, które z mocy prawa są wyznaczone do poświadczenia takiego dokumentu. W pierwotnym brzmieniu Dyrektywy obowiązek ujawnienia bilansu i rachunku zysków i strat dotyczył tylko spółek akcyjnych, natomiast dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością obowiązek publikowania bilansu i rachunku zysków i strat został **odroczony** do czasu wejścia w życie dyrektywy dotyczącej koordynacji składników bilansów oraz rachunków zysków i strat (Dyrektywa taka miała być przygotowana w ciągu dwóch lat, dokonano tego jednak w Czwartej Dyrektywie z 25 lipca 1978 r.);
- 7) każdą zmianę siedziby spółki;
- 8) likwidację spółki;
- 9) orzeczenie sądu o nieważności spółki;
- 10) powołanie likwidatorów, dane ich dotyczące oraz informacje na temat ich uprawnień, chyba że uprawnienia te wynikają w sposób wyraźny i wyłączny z przepisów prawa lub przepisów statutowych;
- 11) zakończenie postępowania likwidacyjnego i wykreślenie spółki z rejestru w Państwach Członkowskich, w których wywołuje to skutki prawne.

Dyrektywa nie zobowiązywała spółek do ujawnienia ich przedmiotu działalności, ani tożsamości wspólników lub akcjonariuszy. Brak obowiązku ujawnienia przedmiotu działalności związany był z faktem, że według Dyrektywy zakres działalności spółki wynikający z jej umowy lub statutu nie wpływał na zakres możliwych czynności, jakich zarząd spółki mógł w jej imieniu skutecznie dokonywać (por. niżej).

Warto podkreślić, że art. 2 Pierwszej Dyrektywy wskazywał **minimalne**³⁴ standardy jawności, do jakich zapewnienia w rejestrach spółek zobowiązane są państwa członkowskie. W świetle Pierwszej Dyrektywy nie jest zakazane rozszerzanie katalogu informacji, które spółki zobowiązane są ujawnić w krajowym rejestrze.³⁵ Stanowisko to jest uzasadnione zarówno w świetle literalnej wykładni art. 2, jak i funkcji, jakie pełni ten przepis. W warstwie literalnej art. 2 ust 1 wskazuje wprost, że państwa członkowskie zobowiązane są do podjęcia niezbędnych środków w celu zapewnienia obowiązkowej jawności "co najmniej" (*at least the following documents and particulars, mindestens folgende Urkunden und Angaben*) danych wskazanych w tym przepisie. Ujawnienie dodatkowych informacji i dokumentów jest też zgodne z podstawowym celem Dyrektywy - zwiększeniem ochrony osób trzecich (potencjalnych kontrahentów spółki) przez umożliwienie im uzyskania większej ilości informacji na jej temat.

W pierwotnej wersji Dyrektywy obowiązek ujawniania bilansu oraz rachunku zysków i strat za każdy rok gospodarczy nie znajdował zastosowania do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes a responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, société a responsabilité limitée, societa a responsabilita limitata, besloten naamloze vennootscha*).³⁶ Natomiast art. 6 Dyrektywy zobowiązywał państwa członkowskie do wprowadzenia "odpowiednich kar" na wypadek nierealizowania przez spółkę obowiązku ujawniania bilansu oraz rachunku zysków i strat ("odpowiednia kara" zastrzeżona ma być także za niewykonanie wynikającego z art. 4 Dyrektywy obowiązku wskazania przez spółki w oświadczeniach i formularzach zamówień rejestru, w którym dokumentacja spółki jest prowadzona,

---

³⁴ Tak trafnie J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji przyjętej w ramach Unii Europejskiej dla polskiego prawa na przykładzie Pierwszej i Jedenastej Dyrektywy*, [w:] J. Kolasa (red.), *Wspólnoty Europejskie (Unia). Wybrane problemy prawne. Część II*, Wrocław 1995, Nb. 139. Jak najbardziej dopuszczalne jest rozszerzenie tego katalogu w ustawodawstwie krajowym państw członkowskich.

³⁵ Tak trafnie Ł. Zamojski, *Rejestr spółek. Zagadnienia materialne i procesowe*, Warszawa 2008, s. 41, podobnie A. Opalski, *Europejskie...*, s. 187.

³⁶ Jawność sprawozdań finansowych ma w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością długą tradycję w prawie brytyjskim, była natomiast kontrowersyjna i sceptycznie przyjęta w prawie niemieckim.

numeru rejestracyjnego spółki w tym rejestrze, formy prawnej spółki, miejsca siedziby spółki oraz, w miarę potrzeb, faktu otwarcia likwidacji spółki)³⁷.

Dyrektywa nakazywała prowadzenie w każdym państwie członkowskim dokumentacji spółek w rejestrze, nie musiał być to jednak rejestr o charakterze centralnym (art. 3 ust. 1 Dyrektywy)³⁸. Dyrektywa zobowiązywała do skonstruowania rejestru jako rejestru podmiotowego - tzn. rejestru, w którym akta rejestrowe prowadzone są dla poszczególnych wpisanych do niego podmiotów.³⁹ Zgodnie z art. 3 ust. 1 dokumentacja prowadzona miała być dla każdej ze spółek.⁴⁰ Rejestr powinien mieć charakter powszechnie dostępny (co oznacza m.in. dostęp do kopii każdego dokumentu złożonego w rejestrze), a opłata za dostęp nie powinna przekraczać kosztów administracyjnych (art. 3 ust. 2 Dyrektywy). Przyznane przez Dyrektywę prawo dostępu do informacji **ma charakter bezwarunkowy**, co oznacza że nie może być ono ograniczane w prawie krajowym np. przez uzależnienie uzyskania informacji od wykazania interesu prawnego (albo spełnienia innych warunków, poza wniesieniem opłaty) przez zainteresowanego. Tego rodzaju ograniczenie stanowiłoby naruszenie art. 3 ust. 2 Dyrektywy.⁴¹ Pierwsza Dyrektywa nie określała, czy rejestr miał być prowadzony przez sądy, czy przez organy administracji, obydwa modele były (i są) dopuszczalne.⁴² W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że w świetle Dyrektywy za dopuszczalne uznać należałoby także

---

³⁷ Obowiązek ten w prawie polskim realizowany jest przez art. 127 § 5 KSH dla spółek komandytowo-akcyjnych, art. 206 KSH w stosunku do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz art. 374 KSH w stosunku do spółek akcyjnych. Wykonanie tych obowiązków zagwarantowane jest przez art. 595 KSH, zgodnie z którym kto będąc członkiem zarządu spółki kapitałowej albo komplementariuszem spółki komandytowo-akcyjnej dopuszcza do tego, że pisma i zamówienia handlowe spółki nie zawierają informacji wskazanych w art. 127 § 5, art. 206 § 1 i art. 374 § 1 KSH podlega grzywnie do 5 000 złotych.

³⁸ Dyrektywa umożliwiła prowadzenie dokumentacji w rejestrze centralnym lub rejestrze handlowym lub rejestrze spółek, por. także I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy Rady...*, s. 97.

³⁹ Rejestrem przedmiotowym są np. Księgi wieczyste, które prowadzone są dla przedmiotów prawa - poszczególnych nieruchomości, a nie podmiotów (właścicieli tych nieruchomości).

⁴⁰ Wyrazem podmiotowego charakteru polskiego KRS jest przypisanie wpisanemu do rejestru podmiotowi jednego numeru, nawet jeśli podmiot ten wpisany jest do rejestru przedsiębiorców i do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

⁴¹ Tak trafnie A. Opalski, *Europejskie...*, s. 193.

⁴² Tak trafnie J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 143, Ł. Zamojski, *Rejestr spółek. Zagadnienia materialne i procesowe*, Warszawa 2008, s. 40, T. Stawecki, *Rejestry przedsiębiorców w Europie*, Warszawa 2004, s. 36. W Wielkiej Brytanii, Dani i Holandii rejestry prowadzone są przez organy administracji, natomiast w Niemczech i we Francji przez sądy - por. W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. I*, Prawo Spółek 2006 nr 6, s. 24.

powierzenie prowadzenia rejestru podmiotom niepublicznym (np. organom samorządu zawodowego)⁴³, a nawet prywatnym, jeśli zagwarantowane byłoby, że opłata za dostęp do danych rejestrowych nie przekracza kosztów administracyjnych⁴⁴. W Dyrektywie nie były też sprecyzowane kompetencje organu prowadzącego rejestr (w szczególności kwestia możliwości badania prawdziwości danych wpisywanych do rejestru, art. 3 ust. 6 Dyrektywy nakazywał jedynie państwu członkowskim podjęcie niezbędnych środków w celu uniknięcia wszelkich niezgodności między treścią ogłoszenia w prasie a treścią wpisu w rejestrze lub dokumentacji). Zakres kompetencji organu prowadzącego rejestr do kontroli wniosków o wpis zależy jednak od państw członkowskich i nie został zharmonizowany.⁴⁵ Generalnie przepisy Dyrektywy pozostawiały państwu członkowskim bardzo szeroki zakres swobody w decydowaniu o sposobie organizacji i funkcjonowania krajowych rejestrów. W świetle postanowień Dyrektywy rejestr, do którego wpisywane miały być spółki, mógł być zarówno częścią rejestru prowadzonego także dla innych osób prawnych (taki charakter ma polski KRS), jak i rejestrem przeznaczonym jedynie dla przedsiębiorców.

Dyrektywa zobowiązywała państwa członkowskie do ujawniania informacji wyliczonych w art. 2 (w całości lub w części) w określonym przez państwo członkowskie krajowym biuletynie (wymóg publikacji informacji). Publikacja informacji dokonana miała być w całości lub w części bądź w formie odniesienia do dokumentu włączonego do dokumentacji lub wpisanego do rejestru (art. 3 ust. 4 Dyrektywy). Warto zwrócić uwagę, że w chwili wejścia w życie Dyrektywy korzystanie z publikatorów było podstawową formą pozyskiwania informacji na temat spółek, jednak obecnie ze względu na czas potrzebny na publikację i rozpowszechnienie dziennika urzędowego oraz rozdrobnienie ogłaszanych w nim informacji ta metoda ujawniania danych jest coraz częściej krytykowana.⁴⁶ Dyrektywa 68/151/EWG nie precyzowała, które informacje publikowane mają być w całości, a które ujawnione mogą być w części w formie odniesienia do dokumentu włączonego do dokumentacji

---

⁴³ J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 143.

⁴⁴ Tak T. Stawecki, *Rejestry przedsiębiorców w Europie*, Warszawa 2004, s. 38, tenże, *Rejestry publiczne. Funkcje instytucji*, Warszawa 2005, s. 202.

⁴⁵ T. Stawecki, *Rejestry...*, s. 37.

⁴⁶ I. Hykawy, *Polskie system ogłaszania danych a dyrektywy Wspólnoty Europejskich*, PPH nr 12 z 1996 r., s. 8.

lub wpisanego do rejestru - kwestia ta pozostawiona została państwu członkowskim. Z ujawnieniem danych Dyrektywa wiązała istotne skutki prawne - np. nieprawidłowość powołania osób, które będąc ujawnione w rejestrze działają w imieniu spółki, nie wpływa na ważność czynności dokonanych przez te osoby, chyba że osoba trzecia, z którą dokonano czynności prawnej, wiedziała o nieprawidłowości (art. 8 Dyrektywy).

Konsekwencje prawne publikacji uregulowane zostały w art. 3 ust. 5 Dyrektywy, zgodnie z przywołanym przepisem spółka nie mogła powoływać się na wiążący charakter dokumentów i informacji wobec osób trzecich przed ich ogłoszeniem zgodnie z ust. 4 (a więc we wskazanym przez państwo członkowskie biuletynie informacyjnym), chyba że udowodni, że osoby trzecie były o nich poinformowane. Warto podkreślić, że **skutek prawny wywoływała dopiero publikacja informacji**, a nie sam fakt ich ujawnienia w rejestrze. W piśmiennictwie przepis ten interpretowano jako wiązanie przez Dyrektywę z faktem publikacji domniemania prawdziwości opublikowanych danych.⁴⁷ Bardziej precyzyjne wydaje się jednak twierdzenie, że Dyrektywa łączyła z brakiem publikacji określonych danych **domniemanie ich nieistnienia**. Wzruszenie domniemania następowało przez dowiedzenie, że osoba trzecia była poinformowana o treści dokumentów lub informacji (np. przekazano te informacje przy zawieraniu umowy). W piśmiennictwie stawiano też tezę, że po upływie 16 dni od dnia publikacji domniemanie staje się "nieusuwalne".⁴⁸ Upływ 16 dni od chwili opublikowania informacji nie nadawał domniemaniu charakteru domniemania niewzruszalnego, ale jedynie utrudniał jego wzruszenie (zmieniając rozkład ciężaru dowodu). W ciągu 16 dni od dnia publikacji wzruszenie domniemania wymagało od spółki udowodnienia, że osoba trzecia była poinformowana, po upływie tego czasu to osoba trzecia musi wykazać, że nie była poinformowana.⁴⁹

Domniemanie prawdziwości opublikowanych danych wynikało natomiast z art. 3 ust. 6 zdanie drugie Dyrektywy, który stanowił, że w przypadku niezgodności

---

⁴⁷ Tak J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 146.

⁴⁸ Tak J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 146. W polskiej terminologii prawniczej nie wyróżnia się domniemań "nieusuwalnych" i "usuwalnych", domniemanie może być wzruszalne/niewzruszalne, ewentualnie obalone, ale nie "usunięte".

⁴⁹ Tak trafnie J. Napierała, *Europejskie prawo spółek...*, s. 188.

między wpisem w rejestrze, a treścią publikacji spółka nie może powoływać się na wiążący charakter tekstu ogłoszonego w prasie wobec osób trzecich; natomiast osoby te mogły powołać się na tekst prasowy, chyba że spółka udowodniła, iż osoby takie były poinformowane o tekście włączonym do dokumentacji lub wpisanym do rejestru.

W piśmiennictwie zwracano uwagę, że zastosowanie wniosku *a contrario* prowadzi do wniosku, iż określone akty nie wywołują skutku wobec osób trzecich, jeśli nie dopełniono obowiązku ich ogłoszenia.⁵⁰ Brak możliwości powołania się na nieujawnione dokumenty podyktowany jest ochroną osób trzecich działających w zaufaniu do informacji uzyskanych z oficjalnego publikatora (dziennika urzędowego). Możliwość powołania się przez spółkę na nieujawnione dokumenty podważałaby sens korzystania z publikatora przez kontrahentów spółki. Jednak wywieranie skutków przez nieujawniony dokument może leżeć w interesie osoby dokonującej czynności ze spółką (np. osoby zawierającej umowę z działającym w imieniu spółki nowym członkiem zarządu, informacja o wyborze którego nie została jeszcze opublikowana), w takim przypadku przyjęcie, że brak publikacji podważałoby skuteczność czynności prowadziłoby do pokrzywdzenia kontrahentów spółki. Konstrukcja taka oznaczałaby także, że publikacja informacji w biuletynie krajowym miałaby charakter konstytutywny dla zmian treści umowy spółki lub składu jej organów. Zarówno podstawowy cel Dyrektywy, jak i literalna treść jej art. 3 ust. 5, przemawiają przeciwko takiej wykładni. Stanowisko to wzmocnia art. 3 ust. 7 Dyrektywy, który przewidywał, że osoby trzecie mogły powoływać się na wiążący charakter dokumentów i informacji, dla których formalności ogłoszeniowe nie zostały jeszcze spełnione, chyba że brak ujawnienia dokumentu pozbawia go mocy prawnej (wyjątek ten dotyczy czynności prawnych, dla których publikacja danych ma według prawa krajowego charakter konstytutywny, w prawie polskim brak jest takich czynności, charakter konstytutywny może mieć natomiast wpis do rejestru, np. dla zmiany umowy spółki lub statutu⁵¹).

Art. 4 Dyrektywy wskazywał obligatoryjne informacje, jakie zawierać musiały przygotowywane przez spółkę pisma i formularze zamówień ("firmówki"). W praktyce

---

⁵⁰ Tak I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy Rady...*, s. 105.

⁵¹ Art. 255 § 1 KSH dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz art. 430 § 1 KSH dla spółek akcyjnych.

informacje umieszczane w pismach i formularzach spółki mają istotne znaczenie w obrocie gospodarczym, ponieważ z treścią tych dokumentów mają w pierwszej kolejności kontakt kontrahenci spółki.⁵² Obligatoryjne informacje, zgodnie z art. 4 Dyrektywy, obejmowały:

- 1) rejestr, w którym wpisana jest spółka i w którym prowadzona jest jej dokumentacja;
- 2) numer rejestracyjny spółki w tym rejestrze;
- 3) formę prawną spółki (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna, spółka komandytowo-akcyjna);
- 4) siedzibę spółki;
- 5) fakt likwidacji spółki (jeżeli nastąpiło otwarcie likwidacji).

Art. 4 nie zobowiązywał spółek do ujawniania kapitału zakładowego, jednak jeśli spółka wskazywała swój kapitał, wymagane było określenie kapitału subskrybowanego i kapitału wpłaconego. Warto też zwrócić uwagę, że użyte w art. 4 Dyrektywy pojęcie "formularza zamówień" obejmowało zarówno formularze w formie drukowanej, jak i w formie elektronicznej.⁵³ Wskazany w art. 4 Dyrektywy katalog informacji, które muszą być umieszczane na pismach i formularzach, jest tylko katalogiem minimalnym, nie ma przeszkód, aby państwa członkowskie wprowadziły w ustawodawstwie wewnętrznym dalej idące wymagania.⁵⁴ Tytułem przykładu, w prawie niemieckim § 35a ustawy z dnia 20 kwietnia 1982 r. o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością⁵⁵ nakazuje spółkom z ograniczoną odpowiedzialnością umieszczać we wszystkich pismach handlowych kierowanych do konkretnego odbiorcy⁵⁶ informacje o formie prawnej, siedzibie spółki, sądzie rejestrowym, w którym jest zarejestrowana, numerze w rejestrze, a jeśli wskazywany jest kapitał zakładowy (co nie jest wymagane), danych na temat zaległych wkładów (czyli

⁵² I. Hykawy, *Polskie systemy ogłaszania danych a dyrektywy Wspólnoty Europejskich*, PPH nr 12 z 1996 r., s. 12.

⁵³ Por. I. Hykawy, *Polskie systemy...*, s. 12.

⁵⁴ I. Hykawy, *Polskie systemy...*, s. 12.

⁵⁵ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung.

⁵⁶ Dyrektywa nie ogranicza obowiązku informacyjnego do dokumentów kierowanych do konkretnego odbiorcy, zgodność z Dyrektywą takiego ograniczenia budzi wątpliwości. W polskim piśmiennictwie za wprowadzeniem podobnego rozwiązania opowiedział się J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 150.

informacje wymagane przez art. 4 Dyrektywy), ale także informacje o wszystkich zarządcach spółki (*Geschäftsführer*), a także imię i nazwisko przewodniczącego rady nadzorczej (jeśli spółka ma radę nadzorczą), mimo że informacje takie nie są wymagane w świetle art. 4 Dyrektywy. Podobne wymagania w stosunku do pism handlowych spółek akcyjnych formułuje § 80 ustawy z dnia 6 września 1965 r. o spółce akcyjnej.⁵⁷ Na marginesie warto też zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 6 Jedenastej Dyrektywy⁵⁸ formularze pism i zamówień handlowych używanych przez oddział spółki zawierać powinny informacje wskazane w art. 4 dyrektywy 68/151/EWG, a także oznaczenie rejestru, w którym są złożone akta rejestrowe oddziału oraz numer jego wpisu do rejestru.

W celu ochrony kontrahentów spółki w organizacji art. 7 Dyrektywy przewidywał, że w przypadku dokonania czynności prawnych (albo podjęcia innych działań) na rachunek spółki przed uzyskaniem przez nią osobowości prawnej, jeśli spółka nie wykonuje zobowiązań powstałych w wyniku tych działań, za zobowiązania te solidarną odpowiedzialność ponoszą osoby, które ich dokonały (była to odpowiedzialność osobista całym majątkiem).

Dyrektywa zawierała także **enumeratywne wyliczenie** możliwych przyczyn unieważnienia spółki.⁵⁹ Zgodnie z art. 11 unieważnienie spółki było możliwe (ale niekonieczne, zależało to od regulacji państwa członkowskiego) tylko na podstawie orzeczenia sądowego (co wykluczało możliwość stwierdzenia nieważności spółki w postępowaniu administracyjnym albo nieważności *ex lege*)⁶⁰, jeśli wystąpi jeden ze wskazanych w Dyrektywie warunków:

- 1) brak aktu założycielskiego lub niedopełnienie formalności kontroli prewencyjnej lub właściwej formy;
- 2) przedmiot działalności spółki jest niedozwolony przez prawo lub sprzeczny z porządkiem publicznym;

---

⁵⁷ Aktiengesetz.

⁵⁸ Jedenastej Dyrektywie Rady z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej wymogów ujawniania informacji o oddziałach utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegające prawu innego państwa (89/666/EWG).

⁵⁹ Por. J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 154.

⁶⁰ Tak trafnie I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy...*, s. 113.

3) brak w akcie założycielskim lub w statucie informacji na temat firmy spółki, kwoty kapitału indywidualnie subskrybowanego, łącznej kwoty kapitału subskrybowanego lub przedmiotu działalności spółki;

4) nieprzestrzeganie przepisów prawa krajowego dotyczących minimalnej kwoty kapitału, która ma zostać wpłacona;

5) brak zdolności do czynności prawnych wszystkich członków-założycieli;

6) fakt, że wbrew prawu krajowemu regulującemu spółkę liczba członków-założycieli jest mniejsza niż dwóch.

Art. 11 Dyrektywy stanowił także, że poza wskazanymi w tym przepisie możliwymi podstawami sądowego stwierdzenia nieważności spółki, nie można powoływać się na żadną inną podstawę nieistnienia, nieważności bezwzględnej, względnej lub unieważnienia spółki. Celem art. 11 było zabezpieczenie kontrahentów spółki przed konsekwencjami stwierdzenia nieważności spółki, z którą nawiązali relacje gospodarcze. Stwierdzenie nieważności spółki powoduje nieważność (albo nieistnienie) wszystkich czynności prawnych dokonanych przez spółkę. Możliwość stwierdzenia nieważności spółki stwarza po stronie jej kontrahentów istotne ryzyko, którego w stosunkach transgranicznych trudno uniknąć.⁶¹

Art. 9 ust. 1 Dyrektywy przewidywał, że działania podjęte przez organy spółki są dla niej wiążące, nawet jeśli działania te nie wynikają z przedmiotu działalności spółki, chyba że wspomniane działania wykraczały poza kompetencje, jakie prawo krajowe przyznało lub dopuszczało do przyznania tym organom. Celem art. 9 była ochrona kontrahentów spółki przed powoływaniem się przez nią, że osoby reprezentujące spółkę przekroczyły swoje kompetencje (stan taki określany jest jako działanie *ultra vires*).⁶² Rozwiązanie to nie powinno zaskakiwać, biorąc pod uwagę, że przedmiot działalności spółki nie był informacją, której ujawnienie miało charakter obligatoryjny w świetle art. 2 Dyrektywy.⁶³ Dyrektywa nie wprowadziła zasady

---

⁶¹ Uniknięcie tego ryzyka wymagałoby przeprowadzenia badania, czy cała procedura powstania spółki, przeprowadzana w innym kraju, na podstawie obcego dla badającego systemu prawnego, odbywała się zgodnie z tym prawem. Przeprowadzenie takiego badania byłoby bardzo kosztowne, a czasami wręcz niemożliwe.

⁶² Ograniczenie prawa reprezentacji członków organów spółki zakresem przedmiotu charakterystyczna jest dla prawa angielskiego - por. T. Stawecki, *Rejestry przedsiębiorców w Europie*, Warszawa 2004, s. 39, tenże, *Rejestry publiczne. Funkcje instytucji*, Warszawa 2005, s. 202-203.

⁶³ Przedmiot spółki stanowił obligatoryjny element jej statutu według art. 2 lit. b Drugiej Dyrektywy.

przyznania organom nieograniczonych kompetencji do reprezentacji, ale wykluczyła możliwość uznania czynności za niewiążącą ze względu na przekroczenie przedmiotu działalności spółki. Uzależnienie skuteczności czynności prawnych dokonywanych przez organy spółki w jej imieniu od pozostawiania tych czynności w związku z przedmiotem działalności spółki generowało istotne ryzyko w obrocie gospodarczym. Minimalizacja tego ryzyka wymagała przed dokonaniem ze spółką jakiegokolwiek czynności prawnej przeprowadzenia analizy statutu (umowy) spółki w celu stwierdzenia, czy czynność ta mieści się w przedmiocie działalności spółki. W prawie polskim od czasu uchylecia art. 36 KC⁶⁴ skuteczność czynności prawnych osób prawnych (w tym spółek) nie zależy od wskazanych w umowie albo statucie osoby prawnej zakresu jej zadań. W stosunku do spółek kapitałowych brak ograniczeń co do ich reprezentacji przez zarząd potwierdzają dodatkowo art. 204 i 372 KSH. Interpretacji art. 9 Dyrektywy dokonał ETS w wyroku z 16.12.1997 r. w sprawie *Coöperatieve Rabobank 'Vecht en Plassengebied' BA przeciwko Erik Aarnoud Minderhoud*⁶⁵. Przedmiotem postępowania była kwestia zgodności z Pierwszą Dyrektywą przepisów prawa holenderskiego, które wyłączały możliwość reprezentowania spółki przez dyrektora w transakcjach, w których istniał konflikt interesów pomiędzy spółką, a tym dyrektorem. Rozpatrując sprawę sąd holenderski powziął wątpliwości, co do zgodności z art. 9 Pierwszej Dyrektywy dopuszczalności powołania się przez spółkę wobec jej kontrahentów na przepisy ograniczające uprawnienie dyrektora do reprezentacji spółki i wystąpił z pytaniem do ETS. Trybunał uznał, że kwestia katalogu czynności, w których dyrektor spółki jest wyłączony od jej reprezentowania, znajduje się poza zakresem regulacji Pierwszej Dyrektywy, której celem nie była harmonizacja prawa krajowego w tym zakresie.

W prawie polskim Pierwsza Dyrektywa została częściowo implementowana⁶⁶ przez (nieobowiązującą już)⁶⁷ ustawę z dnia 19 października 1991 r. o badaniu

---

⁶⁴ Przepis ten skreślony został nowelizacją KC ustawą z dnia 28.07.1990 r., Dz.U. nr 55, poz. 321, która weszła w życie 1 października 1990 r.

⁶⁵ C-104/96.

⁶⁶ Jako realizacja obowiązku wynikającego z art. 69 Układu Europejskiego podpisanego dnia 16 grudnia 1991 r. w Brukseli, ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony. Dz.U. z 1994 r., nr 11, poz. 38 z póź. zm. Wszedł w życie 1 lutego 1994 r.

⁶⁷ Ustawa ta została uchylona z dniem 1 stycznia 1995 r. przez ustawę z dnia 13 października 1994 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r., nr 31, poz. 359, z póź. zm.).

i ogłaszaniu sprawozdań finansowych oraz biegłych rewidentach i ich samorządzie⁶⁸, która nakładała na spółki obowiązek publikowania ich sprawozdań finansowych oraz ustawę z 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego⁶⁹, która przywróciła ogólnopolski dziennik urzędowy przeznaczony do zamieszczania obwieszczeń lub ogłoszeń wydawany przez Ministra Sprawiedliwości. Pełna implementacja Dyrektywy nastąpiła jednak dopiero z chwilą wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Kodeksu spółek handlowych.

2. Zmiany w Pierwszej Dyrektywie dokonane Dyrektywą 2003/58/WE oraz Dyrektywą 2006/99/WE

Pierwsza Dyrektywa w sposób istotny zmieniona została Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 czerwca 2003 r., 2003/58/WE, zmieniająca dyrektywę Rady 68/151/EWG w zakresie wymagań dotyczących jawności w odniesieniu do niektórych typów spółek⁷⁰. Dyrektywa 2003/58/WE przygotowana została w ramach programu uproszczenia prawodawstwa na rynku wewnętrznym (SLIM: *Simpler Legislation for the Internal Market*)⁷¹. Celem Dyrektywy 2003/58/WE było:

- 1) umożliwienie spółkom składania obowiązkowych dokumentów do rejestru w postaci elektronicznej,
- 2) umożliwienie osobom zainteresowanym uzyskaniem danych z rejestru, wedle ich wyboru, możliwości uzyskania tych danych w formie papierowej lub elektronicznej,
- 3) umożliwienie państwom członkowskim prowadzenia biuletynu, w którym publikowane są informacje na temat spółek, w postaci drukowanej lub elektronicznej,

---

⁶⁸ Dz.U. nr 111, poz. 480 z póź. zm.

⁶⁹ Dz.U. z 1996 r., nr 6, poz. 42 z póź. zm.

⁷⁰ Dz.Urz. WE z 4.9.2003 r., nr L 221, s. 13.

⁷¹ Program SLIM zainicjowany został przez Komisję w maju 1996 r. przy poparciu Parlamentu Europejskiego. Celem programu była analiza dotychczasowych aktów prawnych dotyczących funkcjonowania wspólnego rynku w celu zwiększenia ich efektywności. Por. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Review of SLIM: Simpler Legislation for the Internal Market, COM (2000) 104 final. Dostępny na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0104:FIN:EN:PDF>.

- 4) umożliwienie spółkom obok obowiązkowego ujawniania danych w języku państwa, w którym prowadzony jest rejestr, dobrowolnego ujawnienia danych w dodatkowych językach, wraz z zastrzeżeniem, że osoby trzecie działające w dobrej wierze mogą polegać na dokumentach ujawnionych w tym języku,
- 5) nałożenie na spółki obowiązku informowania o rejestrze, w którym prowadzona jest ich dokumentacja wraz z numerem rejestracyjnym w tym rejestrze oraz o formie prawnej spółki, jej siedzibie oraz fakcie otwarcia likwidacji, także na stronie internetowej spółki.

Państwa członkowskie zobowiązane zostały do zapewnienia możliwości składania danych do rejestru w formie elektronicznej od dnia 1 stycznia 2007 r. Państwa członkowskie mogły wymagać składania niektórych informacji drogą elektroniczną. Wszystkie informacje, których złożenie było obowiązkowe zgodnie z art. 2 Dyrektywy, jeśli po 1 stycznia 2007 r. złożone zostały w postaci papierowej, obligatoryjnie przetworzone musiały być na formę elektroniczną (w praktyce oznaczało to nadanie rejestrowi charakteru rejestru elektronicznego). Od 1 stycznia 2007 r. podmioty występujące o udostępnienie informacji z rejestru mogą składać te wnioski w formie papierowej lub elektronicznej, wedle wyboru wnioskodawcy. Od dnia określonego przez państwo członkowskie, nie później niż od 1 stycznia 2007 r., udostępnianie kopii dokumentów z rejestru następować powinno, zgodnie z wyborem wnioskodawcy, w formie pisemnej lub elektronicznej. Udostępnianie w formie elektronicznej dotyczyć miało także dokumentów złożonych do rejestru przed 1 stycznia 2007 r.⁷² Kopie wydawane w formie papierowej miały być poświadczane "za zgodność", kopie w wersji elektronicznej nie były automatycznie poświadczane, chyba że wnioskodawca żądał poświadczenia. Zagwarantowanie autentyczności pochodzenia oraz integralności zaświadczeń w formie elektronicznej zapewnione ma być co najmniej przez zastosowanie bezpiecznego podpisu elektronicznego. Dyrektywa umożliwiła prowadzenie biuletynu przeznaczanego do ogłoszeń informacji wymaganych zgodnie z art. 2 w formie papierowej lub elektronicznej, dopuszczone zostało także zastąpienie biuletynu informacyjnego za pomocą centralnej platformy elektronicznej, jeśli umożliwi ona uzyskanie dostępu do danych w formie

---

⁷² Państwa członkowskie mogły jednak zastrzec wyjątek od tej zasady dla dokumentów złożonych do rejestru więcej niż 10 lat przed 31 grudnia 2006 r.

chronologicznej (art. 3 ust. 4 akapit 2). Podkreślić należy, że obowiązek zagwarantowania zainteresowanym możliwości składania dokumentów do rejestru w postaci elektronicznej nie jest równoznaczny z koniecznością rezygnacji w prawie spółek z wykorzystania formy aktu notarialnego i zastąpienia jej formą elektroniczną. Dyrektywa nakazuje umożliwić zainteresowanym przekazanie informacji do rejestru w formie elektronicznej, co nie oznacza, że sama czynność prawna (np. zawarcie lub zmiana umowy spółki) musi również następować w formie elektronicznej.⁷³

W zakresie katalogu danych, których ujawnienie jest obowiązkowe, zmiana wprowadzona w Dyrektywie 2003/58/WE polegała na zastąpieniu art. 2 ust. 1 lit. f (nakazującego spółkom ujawnienie bilansu oraz rachunku zysków i strat za każdy rok gospodarczy; dokument zawierający bilans musiał podawać dane osób, które z mocy prawa są wyznaczone do poświadczania takiego dokumentu) obowiązkiem publikowania dokumentów księgowych za każdy rok gospodarczy określonych w dyrektywach:

- 1) Czwartej Dyrektywie Rady z dnia 25 lipca 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (78/660/EWG)⁷⁴;
- 2) Siódmej Dyrektywie Rady z dnia 13 czerwca 1983 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych (83/349/EWG)⁷⁵;
- 3) Dyrektywie Rady z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych (86/635/EWG)⁷⁶;
- 4) Dyrektywie Rady z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń (91/674/EWG)⁷⁷.

---

⁷³ Tak W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. II*, Prawo Spółek 2006 nr 7-8, s. 25.

⁷⁴ Dz.Urz. WE z 14.8.1978 r., nr L 222, s. 11.

⁷⁵ Dz.Urz. WE z 18.7.1983 r., nr L 193, s. 1.

⁷⁶ Dz.Urz. WE z 31.12.1986, nr L 372, s. 1.

⁷⁷ Dz.Urz. WE z 31.12.1991 r., nr L 374, s. 7.

Dyrektywa 2003/58/WE została implementowana do prawa polskiego ustawą z dnia 18 października 2006 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw.⁷⁸ Implementacja zmian wprowadzonych w Dyrektywie 2003/58/WE wiąże się z istotnymi kosztami dla państw członkowskich, jednak jak trafnie zwrócili uwagę K. Oplustil i P. Wiórek są to koszty konieczne, a w dłuższej perspektywie opłacalne, możliwość szybkiego uzyskania informacji z rejestru dzięki zastosowaniu elektronicznych środków porozumiewania się na odległość ma bowiem kluczowe znaczenie dla obrotu gospodarczego.⁷⁹

Zmiany w Pierwszej Dyrektywie dokonane zostały także Dyrektywą Rady z dnia 20 listopada 2006 r. dostosowującą niektóre dyrektywy w dziedzinie prawa spółek (2006/99/WE)⁸⁰, wydaną w związku z przystąpieniem Bułgarii i Rumunii do Unii Europejskiej.

---

⁷⁸ Dz.U. z 2006 r., nr 208, poz. 1540. Por. także: W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. I*, Prawo Spółek 2006 nr 6, s. 20 i n. oraz W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. II*, Prawo Spółek 2006 nr 7-8, s. 24 i n.

⁷⁹ K. Oplustil, P. Wiórek, *Aktualne tendencje w europejskim prawie spółek - nowe aspekty prawa wspólnotowego*, PPH nr 4 z 2004 r., s. 16.

⁸⁰ Dz.Urz. UE z 20.12.2006 r., nr L 363, s. 11.

III. Podstawowe założenia Dyrektywy 2009/101/WE

Dyrektywa 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich, wydana została w celu ujednoczenia Dyrektywy 68/151/EWG, której tekst stał się mało czytelny w wyniku szeregu dokonanych w niej zmian (por. wyżej).

Dyrektywa 2009/101/WE opiera się na takich samych założeniach, jak zastępowana przez nią Dyrektywa 68/151/EWG, w szczególności celem nowej Pierwszej Dyrektywy jest koordynacja krajowych przepisów dotyczących trzech aspektów funkcjonowania spółek: **jawności informacji na ich temat, ważności zaciąganych przez nie zobowiązań oraz ważności spółki**. Koordynacja ta realizowana jest dla zapewnienia bezpieczeństwa osób trzecich (potencjalnych kontrahentów spółki).

Zakres podmiotowy Dyrektywy 2009/101/WE określony jest w art. 1 oraz w Motywie nr 2, w prawie polskim Dyrektywa znajduje zastosowanie tylko do spółek kapitałowych (spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych) oraz spółek komandytowo-akcyjnych. Dyrektywa znajduje zastosowanie do wszystkich spółek istniejących w państwach członkowskich, bez względu na chwilę ich powstania, w szczególności spółki powstałe przed wejściem w życie Dyrektywy nie są zwolnione z obowiązku ujawnienia wymaganych przez nią danych.

Dyrektywa wskazuje minimalny katalog informacji, które spółki muszą ujawnić (art. 2 Dyrektywy). Ujawnienie następuje w rejestrze, który może, ale nie musi, być rejestrem o charakterze centralnym (jednym dla całego obszaru państwa członkowskiego), informacje te mogą być także ujawnione w innym rejestrze (art. 3 ust. 1 Dyrektywy). Państwa członkowskie muszą gwarantować spółkom możliwość składania wszystkich wymaganych przez Dyrektywę informacji w formie elektronicznej. Co do zasady, realizacja nałożonego na spółki przez Dyrektywę obowiązku ujawniania informacji realizowana ma być wedle wyboru spółki: w formie papierowej lub elektronicznej. Możliwe jest także nakazanie, aby niektóre informacje

były składane w wersji elektronicznej. Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do przetwarzania wszystkich danych składanych do rejestru z formy papierowej na formę elektroniczną (art. 3 ust. 3 akapit 3 zdanie drugie Dyrektywy). Kopia całości lub części każdego dokumentu lub każdej informacji, określonych w art. 2, musi być udostępniona na wniosek. Dyrektywa nie uzależnia uprawnienia do wystąpienia z takim wnioskiem od wykazania istnienia interesu prawnego po stronie wnioskodawcy. Wniosek o udostępnienie danych może być złożony wedle preferencji wnioskodawcy: w formie papierowej lub elektronicznej (art. 3 ust. 4 Dyrektywy). Informacje mają być udzielone wnioskodawcy wedle jego wyboru: w formie papierowej lub elektronicznej (art. 3 ust. 4 akapit drugi Dyrektywy). Dyrektywa przewiduje możliwość wprowadzenia wyjątku od zasady dostępności wszystkich informacji w wersji elektronicznej: państwa członkowskie mogą zdecydować, że uzyskanie z rejestru wszystkich lub niektórych rodzajów dokumentów i informacji złożonych w formie papierowej do ustalonej daty, nie późniejszej niż dzień 31 grudnia 2006 r., nie jest możliwe w formie elektronicznej, jeżeli upłynął określony okres między datą złożenia dokumentu lub informacji a datą wniosku złożonego do rejestru. Polska skorzystała z możliwości wprowadzenia takiego wyjątku. Według art. 8a ustawy o KRS udostępnienie w formie elektronicznej dokumentów złożonych do akt rejestrowych przed dniem 1 stycznia 2007 r. nie jest możliwe, jeżeli upłynął 10-letni okres między datą ich złożenia do akt a datą złożenia wniosku o udostępnienie. Opłata za uzyskanie kopii całości lub jakiegokolwiek części dokumentów lub informacji określonych (w formie papierowej lub elektronicznej) nie może przekraczać kosztów administracyjnych prowadzenia rejestru.

IV. Zmiany Dyrektywy 2009/101/WE dokonane Dyrektywą 2012/17/UE

Dyrektywa 2009/101/WE została w sposób istotny zmieniona Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniającą Dyrektywę Rady 89/666/EWG i Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek⁸¹.

Dyrektywa 2012/17/UE stanowi kolejny etap harmonizacji zasad funkcjonowania rejestrów spółek w państwach członkowskich UE. Podstawowym celem Dyrektywy jest poprawa dostępu do informacji o spółkach w kontekście transgranicznym. W motywach Dyrektywy zwrócono uwagę, że dobrowolna współpraca między państwami członkowskimi w zakresie wymiany danych rejestrowych nie doprowadziła do satysfakcjonujących rezultatów (umożliwienia uzyskania informacji w języku ojczystym na temat podmiotów wpisanych do rejestru w innym państwie członkowskim). Zapewnienie dostępu do informacji w kontekście transgranicznym wymaga stworzenia systemu komunikacji elektronicznej między rejestrami umożliwiającego przekazywanie indywidualnym użytkownikom w całej Unii informacji o takiej samej treści i w zstandaryzowanej formie. Cele Dyrektywy zrealizowane mają być przez stworzenie **Europejskiej Centralnej Platformy**, która będzie miała postać scentralizowanego zestawu informatycznych narzędzi integrujących usługi i tworzących wspólny interfejs. Platforma ta pozwoli na udzielanie odpowiedzi na wnoszone przez indywidualnych użytkowników zapytania dotyczące gromadzonych w rejestrach krajowych informacji na temat spółek i ich oddziałów utworzonych w innych państwach członkowskich. Prowadzenie Platformy będzie należało do zadań Komisji, a jej ustanowienie i rozwój finansowane będą z budżetu Unii.

---

⁸¹ Dz.Urz. UE z 16.6.2012 r., nr L 156, s. 1.

Realizacja celów Dyrektywy 2012/17/UE wymagała wprowadzenia szeregu zmian⁸² w Dyrektywie 2009/101/WE, polegających w szczególności na nałożeniu na państwa członkowskie następujących obowiązków⁸³:

- 1) **ujawnienia w rejestrze oraz ogłoszenia w biuletynie krajowym** zmian danych wymienionych w art. 2 Dyrektywy 2012/17/UE (z wyjątkiem dokumentów księgowych wskazanych w art. 2 pkt f) w ciągu 21 dni od dnia otrzymania kompletnej dokumentacji dotyczącej zmian;
- 2) zapewnienia spółkom jednoznacznej identyfikacji w komunikacji między rejestrami za pośrednictwem systemu integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek;
- 3) udostępniania aktualnych informacji wyjaśniających przepisy prawa krajowego (informacje te zostaną opublikowane we wszystkich językach Unii na portalu "e-Sprawiedliwość");
- 4) zapewnienia bezpłatnej dostępności za pomocą systemu integracji rejestrów informacji na temat: nazwy i formy prawnej spółki, jej siedziby, państwa, w którym jest zarejestrowana oraz numeru wpisu do rejestru (państwa członkowskie mogą postanowić o darmowym udostępnieniu innych informacji);
- 5) zapewnienia, aby rejestr, w którym wpisana jest spółka, udostępniał niezwłocznie informacje o wszczęciu i zakończeniu wszelkich postępowań likwidacyjnych lub upadłościowych oraz o wykreśleniu spółki z rejestru, jeżeli wiąże się to z konsekwencjami prawnymi w państwie członkowskim, w którym zarejestrowana jest spółka.

---

⁸² Syntetyczną prezentację zmian wprowadzonych przez Dyrektywę 2012/17/UE przedstawia J. Napierała, *Europejskie prawo spółek...*, s. 189-190.

⁸³ Na temat niezbędnych zmian w krajowych porządkach prawnych wymaganych w celu dostosowania ich do wymagań Dyrektywy 2012/17/UE por. M. Leśniak, *"E-harmonizacja", czyli perspektywy poprawy transgranicznego dostępu do informacji o spółkach po implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE*, [w:] J. Kruczałak-Jankowska (red.), *Wpływ europeizacji prawa prywatnego na instytucje prawa handlowego*, Warszawa 2013, s. 82 i n.

V. Implementacja dyrektywy w prawie polskim

1. Stan prawny przed wejściem w życie obecnej ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym

Już w okresie II RP zdawano sobie sprawę ze znaczenia powszechnie dostępnego i sprawnego rejestru podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, dlatego uruchomienie takiego rejestru miało charakter priorytetowy. Pierwszy Rejestr handlowy w Polsce uruchomiony został już w 1919 r. na podstawie Dekretu Naczelnika Państwa z 7 lutego 1919 r. o rejestrze handlowym⁸⁴ oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 kwietnia 1919 r. o rejestrze handlowym⁸⁵.

Przed wejściem w życie obecnej ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym⁸⁶ podmioty prowadzące działalność gospodarczą wpisywane były do Rejestru handlowego. Funkcjonowanie rejestru handlowego regulowały art. 13-25 Kodeksu handlowego⁸⁷ (dalej: KH) oraz rozporządzenie z 1 lipca 1934 r. o rejestrze handlowym.⁸⁸ Rejestr handlowy prowadzony był przez sądy okręgowe (§ 1 Rozporządzenia o rejestrze handlowym) właściwe ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa i składał się z czterech działów. Do działu A wpisywano: kupców jednoosobowych, spółki jawne i komandytowe oraz osoby prawne nie będące spółkami handlowymi prowadzące przedsiębiorstwo handlowe w większym rozmiarze, do działu B: spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne oraz towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, do działu C zagraniczne spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjne, natomiast do działu D przedsiębiorstwa państwowe (§ 3 Rozporządzenia o rejestrze handlowym). Każdy mógł przeglądać rejestr i złożone do niego dokumenty. Informacje na temat spółki z ograniczoną

---

⁸⁴ Dz.Pr. PP nr 14, poz. 164.

⁸⁵ Dz.Pr. PP nr 37, poz. 279.

⁸⁶ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r., tekst jednolity: Dz.U. z dnia 18 lipca 2013 r., poz. 1203 z póź. zm.

⁸⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r., Dz.U. z 30 czerwca 1934 r., nr 57, poz. 502 z póź. zm.

⁸⁸ Dz.U. z 1934 r., nr 59, poz. 511 z póź. zm.

odpowiedzialnością wpisywane do rejestru określał art. 166 KH, według przywołanego przepisu⁸⁹ do rejestru wpisywano:

1. firmę, siedzibę spółki i przedmiot przedsiębiorstwa;
2. wysokości kapitału zakładowego;
3. postanowienia określające, czy wspólnik może mieć jeden tylko, czy większą liczbę udziałów;
4. imiona i nazwiska członków zarządu i likwidatorów oraz sposoby reprezentowania spółki;
5. jeśli przy zawarciu spółki wnoszone były wkłady niepieniężne - znaczenie tej okoliczności;
6. czas trwania spółki, jeśli według umowy był ograniczony;
7. jeśli umowa spółki wskazywała pismo przeznaczone do ogłoszeń spółki - oznaczenie tego pisma⁹⁰.

§ 8 Rozporządzenia zapewniał jawność rejestru, każdy mógł przeglądać (pod nadzorem sekretarza) rejestr i zgromadzone w nim dokumenty (bez potrzeby wykazywania interesu prawnego) a także otrzymywać z nich odpisy i wypisy.

Zgodnie z art. 22 Kodeksu handlowego ogłoszenia dokonywane były w Monitorze Polskim (do 1 września 1954 r.)⁹¹. Dekret z dnia 12 maja 1954 r. o ogłaszaniu obwieszczeń znosił obowiązek publikowania w Monitorze Polskim obwieszczeń sądowych oraz obwieszczeń w sprawach spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 1 Dekretu). Dekret stanowił, że ogłoszenia dokonywane miały być w sposób, który organ ich dokonujący "zależnie od okoliczności i wagi sprawy uzna za celowy", w szczególności przez umieszczenie ogłoszenia na tablicy ogłoszeń budynku sądu, lokalu gminnej rady narodowej, lokalu zakładu pracy lub publikację w gazecie miejscowej lub stołecznej (art. 2 Dekretu).

---

⁸⁹ Według brzmienia nadanego nowelizacją KH dokonaną ustawą z dnia 22.12.1995 r., Dz.U. z 1996 r., nr 6, poz. 43.

⁹⁰ Postanowienie to nie wyłączało obowiązku publikacji ogłoszeń w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, jednak według art. 174 KH poza obowiązkiem ogłoszenia w MSG umowa spółki mogła przewidywać ponadto inny sposób ogłoszeń.

⁹¹ Dz.U. nr 23, poz. 83.

Ogólnopolski dziennik urzędowy przeznaczony do publikacji ogłoszeń gospodarczych przywrócony został dopiero w 1995 r. pod postacią działającego do dziś Monitora Sądowego i Gospodarczego (MSG).⁹² Wraz z przywróceniem Monitora znowelizowany został art. 22 KH, w nowej treści przepisu nakazano ogłaszanie wszystkich wpisów w Rejestrze handlowym w Monitorze (każda spółka zobowiązana była także do przechowywania w swojej siedzibie numerów MSG, w których zamieszczone były ogłoszenia i obwieszczenia jej dotyczące). Monitor Sądowy i Gospodarczy jest ogólnokrajowym dziennikiem urzędowym przeznaczonym do zamieszczania obwieszczeń lub ogłoszeń wydawanym nie rzadziej niż raz w miesiącu. Wydawanie MSG należy do zakresu zadań Ministra Sprawiedliwości. Monitor **wydawany jest w postaci elektronicznej** i rozpowszechniany nieodpłatnie poprzez udostępnienie na stronie internetowej urzędu obsługującego Ministra Sprawiedliwości oraz odpłatnie za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub informatycznych nośników danych (wpływy z wydawania MSG stanowią dochód Skarbu Państwa).⁹³ Do dnia 1 stycznia 2013 r. wydawany był także Dziennik Urzędowy "Monitor Polski B"⁹⁴. W MSG publikowane są:

- 1) wszystkie wpisy do Krajowego Rejestru Sądowego, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- 2) ogłoszenia wymagane przez Kodeks spółek handlowych;
- 3) ogłoszenia przewidziane przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, o ile obowiązek ich ogłaszania wynika z tej ustawy;
- 4) inne obwieszczenia i ogłoszenia, jeżeli ich ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym jest wymagane lub dopuszczone przez ustawy.

Kwestia trybu przyjmowania ogłoszeń i obwieszczeń do zamieszczenia w MSG, sposób ustalania ceny numerów MSG rozpowszechnianych odpłatnie, wysokość opłat za zamieszczenie w Monitorze ogłoszenia lub obwieszczenia oraz sposób ich

---

⁹² Ustawa z 22 grudnia 1995 r. o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego Dz.U. z 1996, nr 2, poz. 42 z póź. zm. oraz ustawa z 22 grudnia 1995 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Kodeks handlowy i niektórych ustaw - Dz.U. z 1996 r., nr 6, poz. 43.

⁹³ Zasady wydawania i udostępniania MSG zmienione zostały ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego oraz ustawy o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej, Dz.U. z 2013 r. poz. 1323, która weszła w życie 30.11.2013 r.

⁹⁴ Zniesiony na podstawie art. 23 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. nr 232, poz. 1378).

pobierania oraz wymagania techniczne wydawania i rozpowszechniania Monitora określona jest w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 kwietnia 1996 r.⁹⁵

W celu wzmocnienia wiarygodności rejestru art. 23 i 24 KH wiązały z wpisami w MSG skutki materialnoprawne.⁹⁶ Zgodnie z art. 23 § 1 KH od dnia ogłoszenia w Monitorze wpisu do rejestru nikt nie mógł powoływać się w stosunku do spółki, której wpis dotyczy, na nieznaną tych danych, chyba że nie mógł o nich wiedzieć. Dopóki dane, które były objęte obowiązkiem wpisu, nie zostały wpisane i ogłoszone, niedopuszczalne było powoływanie się na nie w stosunku do osób trzecich, chyba że udowodni się, że osoba trzecia o tych danych wiedziała (art. 23 § 2 KH). Natomiast art. 10 i art. 24 § 1 KH chroniły osoby działające w dobrej wierze, w stosunku do takich osób podmiot wpisany do rejestru nie mógł powoływać się na nieprawdziwość danych, jeśli wpis dokonany został w sposób sprzeczny ze zgłoszeniem (tzw. "rękojmia wiary publicznej wpisów w rejestrze handlowym").

2. Krajowym Rejestr Sądowy

Podstawowym aktem prawnym, w którym w prawie polskim dokonano implementacji Dyrektywy 2009/101/WE jest ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS).⁹⁷ Rejestr ten zaczął funkcjonować 1 stycznia 2001 r. i zastąpił istniejące wcześniej rejestry: rejestr handlowy, rejestr spółdzielni i rejestr przedsiębiorstw państwowych. Funkcjonowanie KRS ma na celu realizację czterech podstawowych zasad: zupełności, prawdziwości, aktualności i jawności. Krajowy Rejestr Sądowy jest centralnym, ogólnopolskim rejestrem prowadzonym w systemie informatycznym przez sądy rejonowe (sądy rejestrowe) obejmujące swoją właściwością obszar województwa lub jego część. Krajowy Rejestr Sądowy składa się z trzech rejestrów: rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz samodzielnych publicznych

⁹⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji, sposobu wydawania i rozpowszechniania oraz podstawy ustalania ceny numerów Monitora Sądowego i Gospodarczego i wysokości opłat za zamieszczenie w nim ogłoszenia lub obwieszczenia. Tekst jednolity z dnia 1 lutego 2013 r., Dz.U. z 2013 r. poz. 238.

⁹⁶ J. Szwaja, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz. Tom I*, Warszawa 1997 r., s. 326.

⁹⁷ Ł. Zamojski, *Rejestracja spółek. Zagadnienia materialne i procesowe*, Warszawa 2008, s. 40.

zakładów opieki zdrowotnej (tzw. organizacji *non-profit*) oraz rejestru dłużników niewypłacalnych. Postępowanie o wpis do KRS jest sądowym postępowaniem nieprocesowym (art. 7 KRSU), prowadzonym według art. 694¹ i n. KPC (Dział "Postępowanie rejestrowe"). Zgodnie z dyspozycją art. 694² KPC w sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę podmiotu, którego wpis dotyczy. Wpisy do KRS dokonywane są, co do zasady, na wniosek zainteresowanego. Wniosek składany jest na urzędowym formularzu. Wniosek o wpis powinien być złożony w ciągu 7 dni od dnia zdarzenia uzasadniającego dokonanie wpisu (art. 22 KRSU). Wnioski składane drogą elektroniczną opatrzone powinny być bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu (art. 694² § 3 KPC). Do wniosku dołączyć należy dokumenty stanowiące podstawę wpisu w oryginałach albo poświadczonych urzędowo wyciągach (art. 694⁴ § 1 KPC).

Dokumenty i informacje dotyczące podmiotów objętych zakresem zastosowania Pierwszej Dyrektywy wpisywane są do **elektronicznego katalogu dokumentów spółek**. Funkcjonowanie tego katalogu ma na celu implementację wprowadzonego przez Dyrektywę 2003/58/WE obowiązku przechowywania wszystkich dokumentów złożonych do rejestru po 1 stycznia 2007 r. w wersji elektronicznej. W katalogu elektronicznym przechowywane są:

- 1) akty założycielskie, umowy oraz statuty, jeżeli są oddzielnymi aktami, a także uchwały o ich zmianie;
- 2) teksty jednolite aktów założycielskich, umów i statutów;
- 3) uchwały o zmianie wysokości kapitału zakładowego, jeżeli nie wymagały jednoczesnej zmiany umowy lub statutu;
- 4) uchwały o powołaniu i odwołaniu członków organów spółek;
- 5) roczne sprawozdania finansowe oraz roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe grup kapitałowych, odpisy uchwał o zatwierdzeniu rocznych sprawozdań finansowych i podziale zysku lub pokryciu straty, a także opinie biegłych rewidentów i sprawozdania z działalności jednostek, jeżeli obowiązek ich sporządzenia wynika z przepisów szczególnych;

6) dokumenty dotyczące zawiązania i zgłoszenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której umowę zawarto przy wykorzystaniu wzorca umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością udostępnianego w systemie teleinformatycznym, podpisane elektronicznie i sporządzone w systemie teleinformatycznym do obsługi zawiązania takiej spółki.

Każdy zainteresowany, bez względu na istnienie po jego stronie interesu prawnego, ma prawo otrzymywać z **katalogu** drogą elektroniczną poświadczone kopie przechowywanych w nim dokumentów (art. 8 ust. 2 KRSU).

Zasada jawności formalnej danych w KRS realizowana jest przez przyznanie każdemu, bez konieczności wykazywania interesu prawnego, prawa przeglądania akt rejestrowych (art. 8 ust. 2 oraz 10 ust. 1 KRSU), dostępu do danych w rejestrze za pośrednictwem Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego (stanowiącej komórkę Ministerstwa Sprawiedliwości), której oddziały działają przy sądach rejestrowych oraz otrzymywania, również drogą elektroniczną, poświadczonych odpisów, wyciągów, zaświadczeń i informacji z Rejestru, a także przez obowiązkowe ogłoszenie wpisów w KRS w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (art. 13 ust. 1 KRSU). Informacje uzyskiwane są odpłatnie. Bezpłatnie Centralna Informacja zobowiązana jest do udostępnienia w ogólnodostępnych sieciach teleinformatycznych, listy podmiotów, wobec których wpisano informację o ogłoszeniu upadłości.

Zasada **jawności materialnej** KRS wyraża się w istnieniu szeregu domniemań związanych z ujawnieniem danych w rejestrze albo ich publikacją (art. 15 i n. KRSU).

VI. Zakres informacji ujawnianych według art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE

1. Uwagi ogólne

Art. 2 Dyrektywy stanowi, że Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia obowiązkowej jawności w odniesieniu do spółek określonych w art. 1, obejmującej co najmniej następujące dokumenty i informacje:

- a) akt założycielski (*The instrument of constitution, Errichtungsakt*) oraz statut (*The statutes, Satzung*), jeśli są one oddzielnymi aktami;
- b) zmiany aktu założycielskiego lub statutu, w tym przedłużenia czasu trwania spółki;
- c) skonsolidowany tekst zmienionego aktu założycielskiego lub statutu w jego aktualnym brzmieniu po każdej zmianie aktu założycielskiego lub statutu;
- d) powołanie, zakończenie sprawowania funkcji, jak też dane osób, które jako organ przewidziany w prawie albo członkowie takiego organu:
  - są upoważnione do reprezentowania spółki wobec osób trzecich oraz do reprezentowania jej w postępowaniu sądowym; z ujawnionych informacji musi wynikać, czy osoby upoważnione reprezentują spółkę samodzielnie czy wspólnie;
  - uczestniczą w zarządzaniu, nadzorowaniu lub kontrolowaniu spółki;
- e) co najmniej raz w roku kwota kapitału subskrybowanego (*gezeichneten Kapital, subscribed capital*), jeśli akt założycielski lub statut wymieniają kapitał statutowy, chyba że jakiegokolwiek podwyższenie kapitału subskrybowanego wymaga zmiany statutu;
- f) dokumenty księgowe za każdy rok obrotowy, które należy opublikować zgodnie z dyrektywami Rady 78/660/EWG, 83/349/EWG, 86/635/EWG i 91/674/EWG;
- g) każda zmiana siedziby spółki;
- h) likwidacja spółki;
- i) stwierdzenie przez sąd nieważności umowy spółki;

- j) powołanie likwidatorów, ich dane oraz uprawnienia, chyba że uprawnienia te wynikają w sposób wyraźny i wyłączny z przepisów prawa lub przepisów statutowych;
- k) zakończenie postępowania likwidacyjnego i wykreślenie z rejestru prowadzonego w państwie członkowskim.

Wymienione dokumenty i informacje muszą być wpisane do rejestru lub znajdować się w jego dokumentacji. Warto zwrócić uwagę, że obecna Dyrektywa, tak jak poprzednia, nie wymaga ujawnienia listy wspólników lub akcjonariuszy spółki, ani przedmiotu jej działalności.

2. Charakter katalogu informacji zawartego w art. 2 Dyrektywy

Podobnie jak w przypadku art. 2 poprzedniej Dyrektywy, katalog informacji, których ujawnienie jest obowiązkowe stanowi **minimum** informacji i dokumentów, których upublicznienie jest wymagane od spółek. Państwa członkowskie muszą zagwarantować ujawnienie informacji i dokumentów wskazanych w art. 2, równocześnie nie jest zakazane zobowiązanie spółek do ujawnienia w rejestrze lub opublikowania innych danych. Z możliwości rozszerzenia wymogów informacyjnych korzysta także polski ustawodawca. Według polskiej ustawy o KRS w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością do rejestru wpisuje się m.in. oznaczenie wspólników posiadających samodzielnie lub łącznie z innymi co najmniej 10% kapitału zakładowego oraz ilość posiadanych przez tych wspólników udziałów i łączną ich wysokość (art. 38 pkt 8 lit. c), choć Dyrektywa nie nakazuje ujawniania tożsamości wspólników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (chyba że spółka jest spółką jednoosobową)⁹⁸. Rozszerzanie zakresu ujawnianych informacji jest co do zasady zgodne z podstawowym celem Dyrektywy.

Odmienny charakter ma natomiast katalog informacji, których wymagać można od oddziałów spółek zagranicznych według Jedenastej Dyrektywy, państwa członkowskie nie mogą wymagać od takich oddziałów ujawniania informacji innych, niż wskazane w art. 2 przywołanej Dyrektywy. Taka wykładnia Jedenastej Dyrektywy

---

⁹⁸ W takim przypadku obowiązek ujawnienia faktu, że spółka stała się spółką jednoosobową, jak również tożsamości jedynego wspólnika takiej spółki wynika z art. 3 Dyrektywy 2009/102/WE.

potwierdzona została w wyroku ETS z 30 września 2003 r., *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam przeciwko Inspire Art Ltd.*⁹⁹, w którym Trybunał uznał przepisy prawa holenderskiego nakładające na oddziały zagranicznych spółek obowiązek ujawnienia informacji innych niż wymienione w art. 2 Dyrektywy za jej naruszenie.¹⁰⁰

Pamiętać należy, że dodatkowe obowiązki informacyjne wiążą się z obciążeniem finansowym spółki, a z danych w rejestrach/publikatorach korzystają nie tylko kontrahenci spółki, ale także konkurencja. Dlatego warto zaznaczyć, że nałożenie na spółki obowiązku przekazywania do rejestru lub publikowania zbyt dużej liczby informacji mogłoby doprowadzić do osłabienia pozycji spółek krajowych wobec spółek konkurencyjnych z innych krajów.

3. Obowiązek ujawnienia aktu założycielskiego i statutu, faktu dokonania ich zmian oraz skonsolidowanego tekstu po każdej zmianie (pkt a-c)

Pkt. a-c art. 2 Dyrektywy nakładają na spółki obowiązek ujawnienia podstawowych dokumentów spółki: aktu założycielskiego (*instrument of constitution, Errichtungsakt*) oraz statutu (*the statutes, Satzung*). W prawie polskim pojęcie umowy spółki zdefiniowane jest w art. 3 KSH, według wskazanego przepisu przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób. Natomiast według art. 4 § 2 KSH ilekroć w Kodeksie użyty jest termin "umowa" spółki należy przez to rozumieć także akt założycielski sporządzony przez jedynego wspólnika spółki. *Prima facie* wydawać może się, że rozróżnienie aktu założycielskiego i statutu w treści Dyrektywy dokonane jest, tak jak w polskim KSH, ze względu na kryterium liczby osób sporządzających te dokumenty, tak jednak nie jest. Rozróżnienie aktu założycielskiego i statutu nie jest dokonywane na podstawie kryterium liczby stron czynności prawnej, ale skutków prawnych wywoływanych przez ich sporządzenie.

---

⁹⁹ C-167/01.

¹⁰⁰ A. Gawrysiak-Zawłocka, *Obowiązki publikacyjne oddziałów spółek zagranicznych*, PPH nr 4 z 2004 r. s. 55 i n.

W spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością umowa spółki pełni dwojaką rolę - zarówno rolę "aktu erekcyjnego" (aktu powołującego spółkę), jak i "konstytucji" (wyznacznika praw i obowiązków wspólników względem spółki) tej spółki w trakcie jej funkcjonowania. Z chwilą podpisania umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powstaje spółka w organizacji (art. 161 § 1 KSH). Natomiast w spółkach akcyjnych statut jest jedynie konstytucją spółki, a jego sporządzenie i podpisanie nie powoduje zawiązania spółki, spółka akcyjna zostaje zawiązana dopiero w chwili objęcia wszystkich akcji (art. 310 § 1 KSH) - akt objęcia akcji stanowi wyrażenie przez obejmującego (który nie musi być założycielem spółki) te akcje zgody na brzmienie statutu. Podobne rozróżnienie występuje w prawie brytyjskim. *Articles of association* stanowią "konstytucję" spółki - kontrakt pomiędzy spółką a wspólnikami oraz między poszczególnymi wspólnikami.¹⁰¹ Natomiast *memorandum of association* jest dokumentem podpisywanym przez założycieli spółki w celu jej powołania.

Użytego w Dyrektywie pojęcia aktu założycielskiego nie należy utożsamiać z czynnością jednostronną, rozróżnienie aktu założycielskiego i statutu dotyczy porządków prawnych, w których, tak jak w prawie brytyjskim oraz prawie polskim, akt powołujący spółkę nie jest tożsamy z jej konstytucją. Natomiast pojęcie statutu wyklądać należy w sposób szeroki, jako obejmujące także umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Pierwsza Dyrektywa nie określa niezbędnych elementów statutu, nie oznacza to, że państwa członkowskie dysponują pełną swobodą w zakresie określania wymagań, jakim odpowiadać musi statut spółki. Kwestia minimalnej treści statutu uregulowana jest w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (2012/30/UE) z dnia 25 października 2012 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich, w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału¹⁰². Według art. 3

---

¹⁰¹ D. French, S. Mayson, Ch. Ryan, *Mayson, French & Ryan on Company Law*, Oxford 2012, s. 72.

¹⁰² Dz.Urz. UE z dnia 14.11.2012 r., nr L 315, s. 74, Dyrektywa ta zastąpiła Drugą Radę z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony

przywołanej Dyrektywy statut spółki albo jej akt założycielski zawierać musi minimum:

- 1) określenie statutowej siedziby spółki;
- 2) wartość nominalną akcji subskrybowanych i co najmniej raz do roku liczbę tych akcji;
- 3) liczbę akcji subskrybowanych bez określania wartości nominalnej, jeżeli emisja takich akcji jest dopuszczalna na mocy prawa krajowego;
- 4) ile ma to miejsce, szczególne warunki ograniczające przeniesienie akcji;
- 5) w przypadku gdy istnieje kilka rodzajów akcji, dane określone zgodnie z lit. b), c) i d) dla każdej z nich oraz prawa związane z akcjami każdego rodzaju;
- 6) charakter akcji: imienny czy na okaziciela, jeżeli prawo krajowe przewiduje oba rodzaje, oraz wszelkie uregulowania odnoszące się do zamiany tych akcji, chyba że prawo wyraźnie określa postępowanie w takich wypadkach;
- 7) kwotę kapitału subskrybowanego wpłaconego w chwili utworzenia spółki lub w chwili uzyskania przez nią zezwolenia na rozpoczęcie działalności;
- 8) nominalną wartość akcji lub w braku wartości nominalnej liczbę akcji wyemitowanych w zamian za wkład inny niż pieniężny, jak również przedmiot tego wkładu i nazwisko osoby go wnoszącej;
- 9) tożsamość osób fizycznych, prawnych lub spółek, które podpisały lub w imieniu których podpisano statut lub akt założycielski, a jeśli utworzenie spółki nie jest jednoczesne, tożsamość osób fizycznych, prawnych lub spółek, które podpisały lub w imieniu których zostały podpisane projekty statutu lub aktu założycielskiego;
- 10) wysokość całkowitą lub przynajmniej przybliżoną wszystkich kosztów poniesionych lub obciążających spółkę w związku z jej utworzeniem i, o ile ma to miejsce, przed uzyskaniem zezwolenia na rozpoczęcie działalności;
- 11) wszelkie szczególne korzyści przyznane w toku tworzenia spółki lub do momentu uzyskania zezwolenia na rozpoczęcie działalności, osobom

---

interesów zarówno współników, jak i osób trzecich, w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz.Urz. WE z 31.1.1977 r., nr L 26, s. 1).

uczestniczącym w jej tworzeniu lub w działaniach prowadzących do uzyskania zezwolenia.

W prawie polskim minimalna zawartość statutu spółki określona jest w art. 157 KSH dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, art. 304 KSH dla spółek akcyjnych oraz art. 130 KSH dla spółek komandytowo-akcyjnych. Najbardziej rozbudowane są wymagania dotyczące statutu spółki akcyjnej, który musi wskazywać:

- 1) firmę i siedzibę spółki;
- 2) przedmiot działalności spółki;
- 3) czas trwania spółki, jeżeli jest oznaczony;
- 4) wysokość kapitału zakładowego oraz kwotę wpłaconą przed zarejestrowaniem spółki na pokrycie kapitału zakładowego;
- 5) wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela;
- 6) liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów;
- 7) nazwiska i imiona albo firmy (nazwy) założycieli;
- 8) liczbę członków zarządu i rady nadzorczej albo co najmniej minimalną lub maksymalną liczbę członków tych organów oraz podmiot uprawniony do ustalenia składu zarządu lub rady nadzorczej;
- 9) pismo do ogłoszeń, jeżeli spółka zamierza dokonywać ogłoszeń również poza Monitorem Sądowym i Gospodarczym.

Warto podkreślić, że Dyrektywa nakazuje sporządzenie i ujawnienie **skonsolidowanego tekstu** (*complete text, genannten Akte*) aktu założycielskiego albo statutu po **każdej** zmianie wprowadzonej w tych dokumentach (art. 2 lit. c Dyrektywy). Celem tego obowiązku jest ułatwienie osobom trzecim zapoznania się z ich aktualnym brzmieniem¹⁰³, bez konieczności samodzielnej analizy wszystkich (często bardzo licznych i rozproszonych w wielu dokumentach) wprowadzonych

---

¹⁰³ Por. J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 140.

zmian. Sporządzenie skonsolidowanego tekstu umowy spółki albo statutu nie jest czynnością prawną, ale techniczną (sporządzenie tekstu jednolitego nie powoduje zmiany praw i obowiązków spółki i udziałowców, ale jedynie czyni zmiany dokonane wcześniej łatwiejszymi do zauważenia), dlatego nie musi być dokonywane w formie aktu notarialnego i może nastąpić w zwykłej formie pisemnej (tezę tę potwierdza art. 9 ust. 4 *in fine* KRSU).¹⁰⁴

4. Informacje o fakcie powołania i zakończenia sprawowania funkcji osób wchodzących w skład organów uprawnionych do reprezentowania spółki wobec osób trzecich i w postępowaniu sądowym wraz z określeniem zasad reprezentacji oraz osób uczestniczących w zarządzaniu, nadzorowaniu lub kontrolowaniu spółki (pkt d)

Dyrektywa nakazuje ujawnienie dwóch informacji na temat organów spółki: ich składu oraz chwili powołania i zakończenia sprawowania funkcji przez poszczególnych członków. Ujawniony powinien być zarówno skład organów uprawnionych do reprezentowania spółki (wobec osób trzecich i w postępowaniu sądowym), jak i dane osób pełniących funkcje w organach nadzorczych lub kontrolnych (czyli radzie nadzorczej lub komisji rewizyjnej). W praktyce oznacza to konieczność ujawniania danych wszystkich osób zasiadających w organach spółek. Prawidłowa realizacja obowiązku wskazania składu organu wymaga podania imion i nazwisk jego członków, dodatkowe dane (np. adresy) nie są wymagane. Warto podkreślić, że na gruncie prawa polskiego oświadczenie osoby wybranej do organu o fakcie wyboru albo nawet oświadczenie całego organu nie stanowi wystarczającej podstawy dokonania wpisu. Zgodnie z dyspozycją art. 694⁴ § 1 KPC dokumenty, na których podstawie dokonuje się wpisu do rejestru składane powinny być w oryginałach lub poświadczonych kopiach (poświadczenie dokumentu przez zarząd nie jest poświadczeniem w rozumieniu przywołanego przepisu)¹⁰⁵.

---

¹⁰⁴ Tak trafnie W. Łukowski, *Akta rejestrowe jako źródło informacji o przedsiębiorcy wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego*, Palestra 9-10 z 2003, s. 48.

¹⁰⁵ W. Łukowski, *Akta rejestrowe...*, s. 47.

5. Kwota kapitału subskrybowanego (pkt e)

Obowiązek ujawnienia raz w roku kapitału subskrybowanego (*gezeichneten Kapital, subscribed capital*) ma charakter warunkowy, obowiązek ten powstaje, jeśli akt założycielski lub statut wymieniają kapitał statutowy (*authorised capital, genehmigt Kapital*), chyba że jakiegokolwiek podwyższenie kapitału subskrybowanego wymaga zmiany statutu.

W spółkach kapitałowych podstawowe znaczenie ma instytucja kapitału zakładowego. Kapitał zakładowy spółki to kwota stanowiąca sumę wartości nominalnej wszystkich udziałów albo akcji spółki.¹⁰⁶ W polskich spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością kapitał zakładowy określany jest sztywno i musi być w całości objęty (i opłacony) przed powstaniem spółki.¹⁰⁷ Natomiast w spółce akcyjnej kapitał zakładowy określony może być sztywno albo "widełkowo", przez wskazanie minimalnej i maksymalnej wysokości kapitału zakładowego (w trybie art. 310 § 2 KSH). Także podwyższenie kapitału zakładowego odbywać może się przez wykorzystanie instytucji kapitału docelowego (art. 444 KSH). Natomiast w przypadku "zwykłego" podwyższenia kapitału zakładowego, a także podwyższenia kapitału zakładowego ze środków spółki, podwyższenie dochodzi do skutku z chwilą wpisu zmiany umowy spółki do rejestru, a wszystkie akcje odpowiadające podwyższanemu kapitałowi muszą zostać objęte.

Użyte w polskiej wersji językowej pojęcie "kapitału statutowego" nie odpowiada terminom użytym w innych wersjach językowych Dyrektywy. Pojęcia *authorised* oraz *genehmigt* tłumaczone powinny być jako "autoryzowany lub aprobowany", a nie "statutowy". Kapitał autoryzowany to maksymalna wysokość kapitału, do której podniesiony może być kapitał w spółce, natomiast kapitał subskrybowany to kapitał odpowiadający udziałom lub akcjom, na które dokonano zapisów (złożono oświadczenia woli o ich objęciu - subskrypcji). Kapitał autoryzowany stosowany był w brytyjskim prawie spółek, został jednak zniesiony przez sekcję 843 Companies Act 2006. Kapitał subskrybowany to niekoniecznie kapitał opłacony (objęcie akcji nie zawsze wymaga ich wcześniejszego opłacenia).

---

¹⁰⁶ K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 2004, s. 161.

¹⁰⁷ K. Kruczałak, *Prawo handlowe...*, s. 162.

Wyróżnienie kapitału subskrybowanego ma sens tylko wtedy, jeśli w umowie spółki przewidziany jest kapitał maksymalny. W polskich spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością nie ma różnicy między kapitałem zakładowym, a kapitałem subskrybowanym, ponieważ polski ustawodawca nie dopuszcza możliwości dokonania subskrypcji części kapitału zakładowego (możliwe jest jedynie nieopłacenie¹⁰⁸ w całości objętych udziałów).¹⁰⁹ Natomiast w spółce akcyjnej może wystąpić sytuacja, w której dokonane zostaną zapisy (subskrypcja) tylko na część zaoferowanych akcji.

6. Dokumenty księgowe za każdy rok obrotowy (pkt f)

Katalog dokumentów księgowych, do których publikacji zobowiązane są spółki, nie jest określony bezpośrednio w Dyrektywie 2009/101/WE, ale przez odwołanie do innych dyrektyw:

- 1) Czwartej Dyrektywy Rady z dnia 25 lipca 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (78/660/EWG)¹¹⁰;
- 1) Siódmej Dyrektywy Rady z dnia 13 czerwca 1983 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych (83/349/EWG)¹¹¹;
- 2) Dyrektywy Rady z dnia 8 grudnia 1986 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych (86/635/EWG)¹¹²;
- 3) Dyrektywy Rady z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń (91/674/EWG)¹¹³.

---

¹⁰⁸ Sytuacja taka nie powinna mieć miejsca, ponieważ warunkiem powstania spółki z o.o. jest wniesienie przez wspólników wkładów na pokrycie całego kapitału zakładowego.

¹⁰⁹ Por. W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek*, cz. I, Prawo Spółek 2006 nr 6, s. 20 i n.

¹¹⁰ Dz.Urz. WE z 14.8.1978 r., nr L 222, s. 11.

¹¹¹ Dz.Urz. WE z 18.7.1983 r., nr L 193, s. 1.

¹¹² Dz.Urz. WE z 31.12.1986, nr L 372, s. 1.

Pojęcie **rocznego sprawozdania finansowego** zdefiniowane jest w art. 4 ust. 1 Dyrektywy 2013/34/UE. Według przywołanego przepisu roczne sprawozdanie finansowe stanowi złożoną całość składającą się co najmniej z: bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego. Dokument zawierający sprawozdanie finansowe podaje nazwę jednostki i informacje określone w art. 5 lit. a i b Dyrektywy 2009/101/WE (a zatem informacje, które znaleźć muszą się w pismach i zamówieniach spółki: jej forma prawna, siedziba, określenie rejestru w którym spółka jest wpisana wraz z numerem akt rejestrowych).

W motywach do Dyrektywy 2013/34/UE zwrócono uwagę, że roczne sprawozdania finansowe mają różne cele i nie tylko dostarczają informacji dla inwestorów na rynkach kapitałowych, ale także umożliwiają wgląd w dokonane transakcje i zwiększają ład korporacyjny. W ramach unijnych przepisów dotyczących rachunkowości należy osiągnąć odpowiednią równowagę między interesami adresatów sprawozdań finansowych a interesami jednostek w taki sposób, by nadmiernie nie obciążać jednostek wymogami sprawozdawczymi. Bezwzględny charakter obowiązku ujawniania sprawozdań finansowych podkreślony został także w wyroku ETS z 4.12.1997 r.¹¹⁴

Zasady ogłaszania sprawozdań finansowych regulują art. 30 i nast. Dyrektywy 2013/34/UE. Według wskazanego przepisu państwa członkowskie zapewniają ogłaszanie przez objęte Dyrektywą jednostki należycie zatwierdzonych rocznych sprawozdań finansowych i sprawozdań z działalności wraz z opinią biegłego rewidenta lub firmy audytorskiej w trybie rozdziału 2 Dyrektywy 2009/101/WE (a zatem przez złożenie do dokumentacji prowadzonej w rejestrze). Obowiązek ogłoszenia sprawozdania finansowego zrealizowany powinien zostać w "rozsądnym terminie", nieprzekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego. Na podstawie art. 31 ust. 1 Dyrektywy 2013/34/UE państwa członkowskie mogą zwolnić małe jednostki z obowiązku ogłaszania rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z działalności, a średnim jednostkom zezwolić na ogłaszanie skróconego bilansu, natomiast według art. 36 ust. 1 pkt d dopuszczalne jest zwolnienie mikrojednostek od obowiązku ogłaszania rocznych sprawozdań finansowych, jeśli informacje bilansowe zawarte

---

¹¹³ Dz.Urz. WE z 31.12.1991 r., nr L 374, s. 7.

¹¹⁴ Wyrok ETS w sprawie c 97/96, Verband deutscher Daihatsu-Händler eV v Daihatsu Deutschland GmbH.

w tych sprawozdaniach będą należycie przedkładane zgodnie z przepisami prawa krajowego co najmniej jednemu właściwemu organowi wyznaczonemu przez dane państwo członkowskie. W przypadku gdy właściwym organem nie jest rejestr centralny, rejestr handlowy lub rejestr spółek, o których mowa w art. 3 ust. 1 Dyrektywy 2009/101/WE, właściwy organ ma obowiązek przekazać przedłożone informacje do rejestru.

W prawie polskim obowiązek złożenia rocznego sprawozdania finansowego (albo uproszczonego sprawozdania finansowego) wraz z opinią biegłego rewidenta, jeśli podlegało ono badaniu we właściwym dla jednostki sądzie rejestrowym, wynika z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.¹¹⁵

7. Każda zmiana siedziby spółki (pkt g)

W doktrynie europejskiego prawa spółek od dawna trwa spór między zwolennikami **teorii siedziby statutowej** oraz **teorii siedziby rzeczywistej**.¹¹⁶ Według teorii siedziby statutowej to umowa spółki (lub jej statut) mają decydujące znaczenie dla określenia siedziby spółki - siedzibą spółki jest miejscowość wskazana jako siedziba w umowie (lub statucie). Według teorii siedziby rzeczywistej kryterium decydującym o siedzibie spółki jest rzeczywista siedziba zarządu lub głównego przedsiębiorstwa spółki, a zatem siedzibą spółki może być inna miejscowość niż wskazana w jej umowie/statucie. Przyjęcie teorii siedziby rzeczywistej prowadzi też do wniosku, że możliwa jest zmiana siedziby spółki (np. przez przeniesienie przedsiębiorstwa do innego państwa) bez zmiany umowy (lub statutu). Jako argument za powiązaniem siedziby spółki z rzeczywistym miejscem prowadzenia przez nią działalności gospodarczej wskazuje się zapewnienie w ten sposób wyższego poziomu ochrony pracowników, wierzycieli oraz innych grup społecznych z otoczenia spółki. Choć pojęcie "siedziby" stosowane jest w Dyrektywach (m.in.

---

¹¹⁵ W piśmiennictwie wyrażony został pogląd, zgodnie z którym sprawozdanie finansowe nie może być składane w postaci kserokopii lub poświadczony, uzasadnieniem tego stanowiska jest fakt, że obowiązek jego złożenia wynika z przepisów ustawy o rachunkowości, dlatego nie stosuje się do niego art. 694⁴ KPC. Tak W. Łukowski, *Akta rejestrowe jako źródło informacji o przedsiębiorcy wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego*, Palestra 9-10 z 2003, s. 51.

¹¹⁶ Por. P. Błaszczak, *Pojęcie siedziby osoby prawnej w nowej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym*, PiP z. 11 z 2011, s. 86 i n., M. Mataczyński, *Kolizyjnoprawne pojęcie siedziby osoby prawnej*, KPP z. 2 z 2013, s. 277 i n.

Dyrektywie 2009/101/WE) w europejskim prawie kwestia sposobu ustalenia siedziby spółki nie została zharmonizowana, projekt rozporządzenia UE o prawie właściwym dla spółek nie spotkał się z zainteresowaniem ze strony Komisji Europejskiej.¹¹⁷ Europejski Trybunał Sprawiedliwości wypowiedział się na temat siedziby spółki w orzeczeniu z 16 grudnia 2008 r. w sprawie *Cartesio Oktató és Szolgáltató bt*¹¹⁸, stwierdzając, że państwa członkowskie mogą swobodnie określać zarówno kryterium powiązania, wymaganego od spółki po to, by mogła ona zostać uznana za spółkę utworzoną zgodnie z jego prawem krajowym, jak również kryterium wymaganego do utrzymania tego statusu w przyszłości. W państwach członkowskich brak jest jednolitości w tym zakresie (w niektórych państwach UE siedziba określana jest statutowo, w innych według umiejscowienia głównego zakładu). W polskiej nauce przeważają zwolennicy teorii siedziby statutowej.¹¹⁹

Siedziba osoby prawnej w prawie polskim określana jest w trybie art. 41 KC. Według przywołanego przepisu, jeśli ustawa albo oparty na niej statut nie stanowią inaczej, siedzibą osoby prawnej jest **miejsce**, w której siedzibę ma organ zarządzający osoby prawnej. Warto zwrócić uwagę, że zgodnie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe¹²⁰ siedziba osoby prawnej decyduje, któremu prawu podlega ta osoba. Prawu polskiemu podlegają osoby prawne z siedzibą na terenie RP.

Użyte w Dyrektywie sformułowania nie mogą być zawężane ze względu na wąskie rozumienie użytych w Dyrektywie sformułowań w prawie krajowym. Ujawnianie wyłącznie siedziby przedsiębiorcy w rozumieniu art. 41 KC (czyli tylko miejscowości) nie realizowałoby celów Dyrektywy. Informacja, że siedzibą spółki jest Warszawa ma małe znaczenie praktyczne - nie pozwala nawet prawidłowo zaadresować korespondencji. Problem wąskiego znaczenia przypisywanego pojęciu siedziby w prawie polskim rozwiązywany jest przez wprowadzenie w art. 38 KRSU obowiązku wskazania siedziby i adresu spółki.

---

¹¹⁷ P. Błaszczyk, *Pojęcie siedziby* ..., s. 88.

¹¹⁸ C-210/06.

¹¹⁹ A. Opalski, *Refleksje na temat europeizacji prawa spółek i jej wpływu na prawo polskie*, [w:] J. Kruczałak-Jankowska (red.), *Wpływ europeizacji prawa prywatnego na instytucje prawa handlowego*, Warszawa 2013, s. 182, P. Błaszczyk, *Pojęcie siedziby*..., s. 97.

¹²⁰ Dz. U. z 2011 r., nr 80, poz. 432.

Nałożenie na spółki obowiązku ujawniania zmiany siedziby spółki nie oznacza, że pierwsza siedziba spółki nie musi być ujawniana. Art. 2 lit. g koresponduje z art. 3 lit. a Dyrektywy 2012/30/UE, który nakazuje wskazanie w statucie lub innym dokumencie statutowej siedziby spółki.

8. Likwidacja spółki, powołanie likwidatorów i zakończenie postępowania likwidacyjnego (pkt h, j-k)

Likwidacja jest obok upadłości procedurą mającą na celu zakończenie interesów spółki, zaspokojenie lub zabezpieczenie wierzycieli, podział majątku i wykreślenie spółki z rejestru.¹²¹

Warto zwrócić uwagę, że w zakresie art. 2 lit. h, **poliska wersja językowa Dyrektywy jest niespójna z innymi wersjami**. W wersji niemieckiej nakazane jest poinformowanie o rozwiązaniu spółki (*Auflösung der Gesellschaft*). Zgodnie z terminologią niemieckich aktów prawnych rozwiązanie nie jest równoznaczne z likwidacją, likwidacja jest procedurą inicjowaną rozwiązaniem spółki - § 66 niemieckiej ustawy o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (*In den Fällen der Auflösung außer dem Fall des Insolvenzverfahrens erfolgt die Liquidation durch die Geschäftsführer*). Także użyty w wersji angielskiej termin "*winding-up*" nie oznacza likwidacji (*liquidation*). Powołanie likwidatorów i wszczęcie procedury likwidacji jest konsekwencją "zakończenia" (*winding-up*) działania spółki przez wspólników, które może nastąpić dobrowolnie albo w wyniku działania sądu, w przypadku powstania stanu niewypłacalności spółki (sekcja 91 Insolvency Act 1986 - w przypadku dobrowolnego zakończenia działalności spółki oraz sekcja 124 IA 1986 - w przypadku zakończenia działalności spółki przez sąd).

Także w polskiej nauce prawa rozwiązanie spółki nie jest równoważne jej likwidacji. Rozwiązanie spółki może być wynikiem działań wspólników lub orzeczenia sądowego (także wydanego na podstawie art. 21 KSH). Co do zasady, skutkiem rozwiązania spółki jest wszczęcie procedury jej likwidacji, jednak zakończenie

---

¹²¹ Na temat likwidacji por. A. Witosz, *Likwidacja spółek handlowych w Kodeksie spółek handlowych. Stan obecny a stan pożądany*, [w:] *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku Czci Profesora Edwarda Gniewka*, Warszawa 2010, s. 683 i n.

działalności spółki może nastąpić także w trybie postępowania upadłościowego (ogłoszenie upadłości jest jedną z przyczyn rozwiązania spółki - por. art. 270 KSH).

9. Stwierdzenie przez sąd nieważności umowy spółki (pkt i)

Art. 12 Dyrektywy (omówiony poniżej) ogranicza możliwość sądowego stwierdzenia nieważności spółki do enumeratywnie wskazanych w przepisie tym przypadków. Ponadto stwierdzenie nieważności nastąpić może tylko wyrokiem sądowym. Art. 2 lit. i nakazuje państwom członkowskim zobowiązać spółki do ujawniania informacji o wydaniu takiego wyroku. Dyrektywa nie ogranicza obowiązku informowania o wydaniu wyroku do przypadków wyroków prawomocnych, dlatego ujawniona powinna być już informacja o wyroku sądu pierwszej instancji, nawet jeśli spółka wniosła apelację i postępowanie jest w toku. Art. 2 lit. i nie ma praktycznego znaczenia na gruncie prawa polskiego ze względu na brak możliwości stwierdzenia nieważności spółki (por. niżej).

10. Sankcje na wypadek niewykonania przez spółki obowiązków ujawnienia danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy

Dyrektywa 2009/101/WE **nie nakazuje** państwom członkowskim wprowadzenia w ustawodawstwie wewnętrznym sankcji w stosunku do spółek, które nie realizują obowiązku ujawnienia wymaganych przez Dyrektywę informacji. Art. 7 Dyrektywy nakazuje państwom członkowskim nałożenie na spółki "odpowiednich sankcji" na wypadek niewykonania obowiązku ujawnienia dokumentów księgowych zgodnie z wymogiem art. 2 lit. f Dyrektywy lub braku w dokumentach handlowych lub na którejkolwiek ze stron internetowych spółki informacji wymaganych zgodnie z art. 5 Dyrektywy (informacji niezbędnych do określenia rejestru, w którym przechowywana jest dokumentacja określona w art. 3 wraz z numerem spółki w rejestrze oraz informacji na temat formy prawnej spółki, miejsca jej zarejestrowanej siedziby oraz, w stosownych przypadkach informacji o otwarciu procedury likwidacji spółki; jeśli w dokumentach znajduje się informacja na temat kapitału zakładowego spółki, powinna być ona uzupełniona wzmianką o wysokości kapitału subskrybowanego i rzeczywiście wpłaconego). Na podstawie art. 7 Dyrektywy nie należy jednak, w trybie wnioskowania *a contrario* wywodzić, że zakazane jest

nakładanie na spółki sankcji za niewykonanie innych obowiązków niż wprost wskazanych w art. 7.

Należy jednak zwrócić uwagę, że prawidłowa implementacja dyrektyw nie polega wyłącznie na literalnej transpozycji treści Dyrektywy do prawa krajowego. Art. 4 ust. 3 akapit 2 Traktatu o Unii Europejskiej¹²² zobowiązuje państwa członkowskie do podejmowania wszelkich kroków ogólnych i szczególnych właściwych dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatów lub aktów instytucji Unii. Obowiązkiem państw członkowskich jest **skuteczne i efektywne** wprowadzenie w życie w prawie krajowym uregulowań dyrektyw.¹²³ W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości zwraca się uwagę, że nawet jeśli "*pełne zastosowanie dyrektywy nie wymaga (...) określonej formy sankcji*" państwa członkowskie powinny zagwarantować w prawie wewnętrznym "*rzeczywistą i skuteczną ochronę prawną*"¹²⁴. Także art. 2 ust. 1 Dyrektywy wymaga od państw członkowskich "podjęcia **niezbędnych środków**, w celu zapewnienia obowiązkowej jawności" informacji i dokumentów spółek wymienionych w art. 1 Dyrektywy.

Do kwestii sankcji za naruszenie przepisów Dyrektywy 2009/101/WE odniósł się ETS w wyroku z dnia 26 września 2013 r. (*Oberlandesgericht Innsbruck*).¹²⁵ W orzeczeniu tym Trybunał ocenił zgodność z prawem UE regulacji prawa austriackiego, które nakładały na oddziały spółek zagranicznych naruszające obowiązek złożenia do rejestru wymaganych informacji i dokumentów grzywnę bez wcześniejszego upomnienia i bez stworzenia możliwości zajęcia uprzednio stanowiska. Trybunał uznał, że taki system sankcji nie pozostaje w sprzeczności z art. 12 jedenastej dyrektywy. W przywołanym wyroku ETS wypowiedział się także na temat swobody państw członkowskich w kwestii wyboru kar za naruszenie obowiązków wynikających z Dyrektyw. Państwa członkowskie powinny zapewnić,

---

¹²² Wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE z 30.3.2010 r., nr C 83, s. 1.

¹²³ Tak Europejski Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 22 stycznia 2009 r., sprawa C-492/07, Komisja przeciwko Polsce, por. także J. Napierała, [w:] S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 17a. Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010, s. 91.

¹²⁴ Tak ETS w wyroku z dnia 10 kwietnia 1984 r., sprawa 14/83, Sabine von Colson i Elisabeth Kaman przeciwko Land Nordrhein-Westfalen, w którym uznano, że "w przypadku wyboru przez państwo członkowskie sankcji za naruszenie zakazu w postaci przyznania odszkodowania, odszkodowanie to, aby było skuteczne i wywierało skutek prewencyjny, powinno być w każdym razie adekwatne do doznanej szkody".

¹²⁵ C-418/11.

aby naruszenia prawa Unii były sankcjonowane przy zastosowaniu kar, które są skuteczne, proporcjonalne i odstraszające, sankcje te powinny być odpowiednio surowe w stosunku do wagi naruszeń, za które są nakładane i realizować odstraszający skutek przy poszanowaniu ogólnej zasady proporcjonalności.

VII. Sposoby ujawnienia informacji i danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE

Ujawnienie informacji i dokumentów wymienionych w art. 2 Dyrektywy następuje w dwóch równoległych trybach:

- 1) podstawowe znaczenie ma ujawnienie w rejestrze, które może nastąpić przez wpis do rejestru lub dołączenie do dokumentacji;
- 2) dodatkowo dane i informacje powinny być ogłoszone (w całości lub w części) w biuletynie krajowym.

Ujawnienie informacji za pośrednictwem rejestru dotyczy wszystkich informacji wymaganych według art. 2 Dyrektywy, natomiast obowiązek publikacji w biuletynie krajowym realizowany jest, według decyzji państwa członkowskiego, przez ogłoszenie informacji lub dokumentu w całości lub w części, bądź w formie odniesienia do dokumentu. Dopuszczalna jest nawet rezygnacja z publikacji niektórych (a nawet wszystkich) informacji w biuletynie krajowym, jeśli informacje te udostępnione zostaną w inny sposób, przynajmniej przez wykorzystanie systemu, w którym ujawnione dane dostępne będą w porządku chronologicznym za pomocą centralnej platformy elektronicznej (art. 3 ust. 5 akapit drugi). Regulacja ta wskazuje na malejące znaczenie publikatora, gdyby centralna platforma elektroniczna umożliwiała dostęp do wszystkich informacji na temat spółek objętych Dyrektywą, biuletyn krajowy mógłby zostać zniesiony (redukując koszty przedsiębiorców związane z wpisem). Reasumując, **w rejestrze ujawnione muszą być wszystkie dokumenty i informacje wymagane według art. 2, natomiast w publikatorze krajowym można ograniczyć się do opublikowania wzmianki.**

Według art. 3 ust. 3 Dyrektywy ujawnienie informacji lub dokumentów w rejestrze następuje przez wpis do rejestru lub złożenie ich do dokumentacji. **Tryb ujawnienia nie został w Dyrektywie ujednoczony**, państwa członkowskie zachowały swobodę decydowania, które informacje są wpisywane, a które tylko składane (dołączane) do dokumentacji. Dyrektywa nakazuje także umożliwienie

składania wszystkich informacji do rejestru w formie elektronicznej¹²⁶. Jeśli obowiązek ujawnienia dokumentów wykonywany jest przez ich złożenie do rejestru, państwa członkowskie zobowiązane są do zapewnienia przetworzenia dokumentów w wersji papierowej na wersję elektroniczną, ponieważ wszystkie przechowywane w rejestrze dane przechowywane powinny być w rejestrze w formie elektronicznej (art. 3 ust. 3 akapit 3 Dyrektywy). Ponieważ obowiązek przechowywania dokumentów w formie elektronicznej nie wynikał z Pierwszej Dyrektywy, dokumenty przechowywane były wyłącznie w wersji papierowej. Nakazanie państwom przetworzenia wszystkich dokumentów zabranych w rejestrze przez cały czas jego funkcjonowania (czyli przynajmniej od chwili implementacji Pierwszej Dyrektywy) wiązałoby się z istotnymi kosztami. Dodatkowo dokumenty spółek złożone do rejestru przed kilkunastu laty mogą nie mieć już znaczenia, przetwarzanie takich dokumentów mogłoby się okazać niecelowym wydatkiem. Dlatego w Dyrektywie 2009/101/WE upoważniono państwa członkowskie do wstrzymania się z automatycznym przetworzeniem dokumentów złożonych do rejestru do dnia 31 grudnia 2006 r., jednakże dokumenty te muszą zostać przetworzone, jeśli złożony zostanie wniosek o ich ujawnienie w formie elektronicznej. Rozwiązanie takie chroni państwa członkowskie przed zbędnymi wydatkami, nie pozbawiając jednocześnie osób zainteresowanych uzyskaniem z rejestru starszych dokumentów w formie elektronicznej możliwości ich otrzymania. Dokumenty powinny być składane do rejestru lub dokumentacji w jednym z języków dopuszczonych przez zasady językowe stosowane w państwie członkowskim, w którym prowadzona jest dokumentacja (w Polsce jedynym językiem urzędowym jest język polski). Dodatkowo, dobrowolnie spółka może ujawnić informacje w jakimkolwiek innym języku urzędowym Wspólnoty (nie zwalnia to z obowiązku ujawnienia dokumentu lub informacji w języku urzędowym państwa, w którym prowadzony jest rejestr). Ujawnienie informacji w innym języku może być uzależnione od poświadczenia tłumaczenia dokumentu.

---

¹²⁶ "Forma elektroniczna" oznacza, że dane są początkowo wysyłane i otrzymywane w miejscu przeznaczenia za pomocą urządzeń elektronicznych służących do przetwarzania (w tym kompresji cyfrowej) oraz przechowywania danych, oraz całkowicie przekazywane, dostarczane i odbierane w sposób ustalony przez państwa członkowskie drogą kablową, radiową, optyczną lub inną drogą elektromagnetyczną.

Drugą formą ujawnienia informacji i dokumentów jest ich **ogłoszenie** w całości lub części bądź w formie odniesienia do dokumentu, włączonego do dokumentacji lub wpisanego do rejestru, w "biuletynie krajowym". Biuletyn ten może być prowadzony w formie papierowej lub elektronicznej (art. 3 ust. 5 Dyrektywy).

VIII. Sposoby udostępnienia informacji i danych wymaganych przez art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE

Udostępnianie informacji i dokumentów ujawnionych w rejestrze odbywa się przez przyznanie wszystkim zainteresowanym, bez względu na wykazanie interesu prawnego, prawa uzyskiwania kopii całości lub części każdego dokumentu lub każdej informacji, wymienionych w art. 2 Dyrektywy (art. 3 ust. 4 zdanie pierwsze Dyrektywy). Wniosek o udostępnienie informacji może być złożony, wedle wyboru wnioskodawcy, w wersji papierowej lub elektronicznej. Możliwość złożenia wniosku o uzyskanie informacji w wersji elektronicznej oraz uzyskania informacji w wersji elektronicznej, jest szczególnie istotna dla kontrahentów z innych państw członkowskich. Opłata za uzyskanie kopii całości lub części dokumentów lub informacji określonych nie powinna przekraczać kosztów administracyjnych (art. 3 ust. 4 akapit 3 Dyrektywy). Warto zwrócić uwagę, że Dyrektywa nie nakłada na państwa członkowskie obowiązku zagwarantowania możliwości przeglądania rejestru w miejscu, w którym jest prowadzony. W świetle Dyrektywy dopuszczalne, choć niezgodne z jej celem, byłoby wyłączenie dostępu do akt rejestrowych.

IX. Art. 12 Dyrektywy 2009/101/WE i jego implementacja w prawie polskim

1. Ograniczenie możliwości stwierdzenia nieważności umowy spółki w Dyrektywie

W prawie prywatnym "typowym" skutkiem sprzeczności sposobu dokonania albo treści czynności prawnej z przepisami prawa jest nieważność tej czynności (w prawie polskim zasada ta wyrażana jest przez art. 58 KC, w prawie niemieckim w § 134 BGB) powodująca, że czynność ta od chwili dokonania (*ab initio*) nie wywołuje skutków prawnych.¹²⁷ Zastosowanie tej zasady do umowy spółki skutkowałoby powstaniem po stronie kontrahentów spółki poważnego ryzyka. Konsekwencją stwierdzenia przez sąd nieważności umowy spółki byłaby utrata osobowości prawnej przez spółkę, a co za tym idzie nieważność (albo nieistnienie) wszystkich czynności prawnych dokonanych przez tę spółkę przed wydaniem orzeczenia. Prawdopodobieństwo wydania takiego orzeczenia stwarzałoby po stronie kontrahentów spółki istotne ryzyko i skutkowałoby wymaganiem od spółek dodatkowych zabezpieczeń wierzytelności (poręczeń, hipotek, gwarancji bankowych).

W celu ochrony kontrahentów spółki omawiana Dyrektywa wprowadza dwustopniową regulację:

- po pierwsze, ogranicza możliwość stwierdzenia nieważności spółki (a także jej nieistnienia lub unieważnienia),
- po drugie, w przypadkach gdy stwierdzenie nieważności jest dopuszczalne, Dyrektywa nakazuje państwom członkowskim wprowadzenie przepisów zapobiegających utracie ważności zarówno przez zobowiązania spółki, jak i zobowiązania zaciągnięte wobec spółki. Ponadto stwierdzenie nieważności spółki nie może prowadzić do automatycznej utraty przez nią osobowości prawnej, ale jedynie do otwarcia jej likwidacji. Warto podkreślić, że ochrona przyznana osobom

---

¹²⁷ Por. P. Machnikowski, [w:] E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 136.

trzecim przez Dyrektywę jest bezwarunkowa (nie jest uzależniona od istnienia dobrej wiary po stronie kontrahentów spółki).

Regulacja art. 12 Dyrektywy wywołuje przynajmniej dwa pozytywne skutki: chroni osoby, które zawarły umowy ze spółką zawiązaną w sposób sprzeczny z prawem oraz zwiększa zaufanie kontrahentów do spółek, jako form prowadzenia działalności gospodarczej.

Art. 12 Dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie mogą wprowadzać system unieważniania umowy spółki tylko w trybie orzeczenia sądowego, które może zostać wydane jedynie w enumeratywnie wskazanych w treści Dyrektywy (art. 12 lit. b) warunkach:

- 1) braku aktu założycielskiego lub niedopełnienia formalności kontroli prewencyjnej lub właściwej formy tych czynności;
- 2) jeśli przedmiot działalności spółki jest niezgodny z prawem lub sprzeczny z porządkiem publicznym;
- 3) stwierdzenia w akcie założycielskim lub w statucie braku informacji na temat firmy spółki, kwot kapitału indywidualnie subskrybowanego, łącznej kwoty kapitału subskrybowanego lub przedmiotu działalności spółki;
- 4) nieprzestrzegania przepisów prawa krajowego dotyczących minimalnej kwoty kapitału, która ma zostać wpłacona;
- 5) braku zdolności do czynności prawnych wszystkich członków założycieli;
- 6) stwierdzenia, że wbrew prawu krajowemu dotyczącemu spółki, liczba jej założycieli jest mniejsza niż dwóch.

Poza wymienionymi przypadkami nieważności w stosunku do spółki podlegającej Dyrektywie nie można powoływać się na żadną podstawę nieistnienia, nieważności bezwzględnej, względnej lub unieważnienia spółki (*non-existence, absolute nullity, relative nullity or declaration of nullity, inexistent, absolut oder relativ nichtig, für nichtig erklärt werden*). Wyliczenie możliwych przyczyn stwierdzenia nieważności spółki dokonane w art. 12 zdanie 1 lit. b Dyrektywy ma charakter **enumeratywny** (*numerus clausus* przyczyn nieważności)¹²⁸. Państwa członkowskie nie są natomiast zobowiązane do przeniesienia tego katalogu wprost do

---

¹²⁸ Tak trafnie I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy...*, s. 113, podobnie D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 22.

ustawodawstwa krajowego. W ustawodawstwie krajowym jako przyczyny nieważności spółki wskazane mogą być wszystkie, niektóre lub żadne z okoliczności wymienione w Dyrektywie, niedopuszczalne jest jednak stwierdzenie nieważności umowy spółki w okolicznościach nieprzewidzianych w tym przepisie. Oznacza to, że z perspektywy państw członkowskich wskazane w art. 12 zdanie 1 lit. b Dyrektywy przyczyny stwierdzenia nieważności spółki mają **charakter fakultatywny**, a zatem państwa członkowskie mogą zakwalifikować w ustawodawstwie wewnętrznym każdą z tych przyczyn jako podstawę prawną stwierdzenia nieważności, ale nie są do tego zobligowane. W świetle Dyrektywy dopuszczalne byłoby całkowite wyłączenie możliwości stwierdzenia nieważności spółki po dokonaniu jej wpisu do rejestru.

Takie rozwiązanie stosowane jest w prawie polskim. Polskie ustawodawstwo nie przewiduje możliwości zaistnienia nieważności (a także unieważnialności) spółki kapitałowej.¹²⁹ *Prima facie* wydawać może się, że art. 21 § 1 KSH wylicza w sposób enumeratywny możliwe podstawy stwierdzenia nieważności spółki. Uważna lektura tego przepisu wskazuje jednak, że choć reguluje on konsekwencje zdarzeń, które tradycyjnie powodują nieważność czynności prawnej, przepis ten nie zastrzega takiej sankcji, a jedynie możliwość orzeczenia przez sąd rozwiązania spółki.

Art. 12 Dyrektywy, podobnie jak wszystkie jej przepisy, znajduje zastosowanie **jedynie do spółek wpisanych do właściwego rejestru**.¹³⁰ W wyroku z 20 września 1988 r.¹³¹ Europejski Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że ograniczenia dotyczące możliwości stwierdzenia nieważności spółki nie mają zastosowania do spółek, które jeszcze nie zostały zarejestrowane, ale dokonywały czynności przed wpisem do rejestru. W takim przypadku osoby, które reprezentowały spółkę mogą ponosić solidarną odpowiedzialność za jej zobowiązania na podstawie art. 8 Dyrektywy, natomiast możliwość stwierdzenia nieważności umowy spółki nie jest ograniczona. Oznacza to, że do chwili wpisania spółki do rejestru, państwa członkowskie mogą dowolnie kształtować przesłanki stwierdzenia nieważności umowy spółki.

---

¹²⁹ Tak trafnie S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1 - 150*, Tom I, Warszawa 2006, s. 314, odmiennie M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 24 i 219.

¹³⁰ J. Napierała, *Europejskie prawo spółek...*, s. 196.

¹³¹ Wyrok ETS z 20 września 1988 r., C 136/87, *Ubbink Isolatie BV v Dak- en Wandtechnik BV*.

W celu ograniczenia okresu niepewności co do ważności spółki Dyrektywa przewiduje, że jeśli prawo krajowe umożliwia osobom trzecim zakwestionowanie orzeczenia stwierdzającego nieważność spółki, osoby te mogą to uczynić w terminie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia orzeczenia sądu stwierdzającego nieważność (art. 13 ust. 1 zdanie drugie). Skutkiem stwierdzenia nieważności nie jest automatyczne wygaśnięcie stosunku spółki, ale otwarcie procedury jej likwidacji (art. 13 ust. 2 Dyrektywy). Nieważność spółki nie wpływa także na ważność zobowiązań zaciągniętych przez spółkę lub wobec niej (art. 13 ust. 3 Dyrektywy), natomiast kwestia wpływu stwierdzenia nieważności na stosunki między wspólnikami może być dowolnie uregulowana w ustawodawstwie wewnętrznym państw członkowskich (art. 13 ust. 4 Dyrektywy), z zastrzeżeniem, że akcjonariusze lub udziałowcy pozostają zobowiązani do dokonania wpłat wymaganego w umowie lub statucie spółki kapitału subskrybowanego, w zakresie, w jakim kapitał nie został pokryty, a jego uzyskanie wymagane jest do zaspokojenia zobowiązań wobec wierzycieli.

Wykładnia przesłanki "niezgodności przedmiotu działalności spółki z prawem" została dokonana przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 13 listopada 1990 r.¹³² W przywołanym wyroku ETS uznał, że pojęcie „przedmiotu działalności spółki” powinno być interpretowane jako odnoszące się wyłącznie do przedmiotu działalności spółki, jaki jest opisany w akcie założycielskim lub w statucie spółki, a nie faktycznego przedmiotu działalności¹³³, dlatego stwierdzenie nieważności spółki nie może zostać dokonane na podstawie faktycznie prowadzonej przez nią działalności, np. "wyłudzenia" kredytów. Trybunał sformułował także ogólne dyrektywy dotyczące wykładni przesłanek stwierdzenia nieważności spółki. Wykładnia taka dokonywana powinna być z uwzględnieniem podstawowego celu Dyrektywy, jakim było ograniczenie przypadków nieważności oraz retroaktywnego skutku orzeczenia nieważności w celu zapewnienia jak największego poziomu pewności prawnej w stosunkach między spółką a osobami trzecimi; ochrona osób trzecich zapewniona powinna zostać przez ograniczenie w jak najszerszym zakresie przyczyny nieważności zobowiązań zaciągniętych w imieniu spółki. Uwzględnienie celu Dyrektywy oznacza, zdaniem ETS, że każda przewidziana w Dyrektywie podstawa nieważności musi podlegać rygorystycznej wykładni. Warto zwrócić

---

¹³² Sprawa C-106/89, Marleasing SA przeciwko La Comercial Internacional de Alimentación SA.

¹³³ D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 24.

uwagę, że przywołany wyrok wydany został w związku z pytaniem hiszpańskiego sądu dotyczącym zgodności z Pierwszą Dyrektywą przepisów prawa hiszpańskiego przewidujących unieważnienie (a nie rozwiązanie) umowy spółki.¹³⁴

W piśmiennictwie wyrażony został pogląd, zgodnie z którym stwierdzenie wad procesu zawiazania spółki wskazanych w art. 12 Dyrektywy wywołuje "wyłącznie" skutki na przyszłość (*ex nunc*).¹³⁵ Stanowisko to nie jest trafne - Dyrektywa rzeczywiście wymaga, aby niektóre skutki stwierdzenia nieważności wystąpiły jedynie na przyszłość (np. otwarcie likwidacji spółki), zakazuje także nadania niektórym skutkom mocy wstecznej (stwierdzenie nieważności nie może pozbawiać skuteczności zobowiązań zaciągniętych przez spółkę i wobec spółki). Stwierdzenie przez sąd wad w trakcie powstawania spółki wskazanych w art. 12 lit. b Dyrektywy może jednak wywoływać skutki także z mocą wsteczną (*ex tunc*). Przepisy prawa krajowego mogą regulować konsekwencje nieważności spółki między wspólnikami (art. 13 ust. 4 Dyrektywy). W świetle przywołanego przepisu nie jest wykluczone nadanie tym skutkom mocy wstecznej w zakresie rozliczeń między wspólnikami spółki.

2. Implementacja art. 12 Dyrektywy w prawie polskim

Przed przejściem do dalszych rozważań uporządkować należy siatkę terminologiczną. Nieważność jest sankcją, która może być zastosowana do zdarzeń prawnych, w szczególności czynności prawnych (art. 58 KC), postępowania cywilnego (art. 379 KPC) lub decyzji administracyjnej (art. 156 KPA). Według tradycyjnego znaczenia wiążanego z pojęciem nieważności osoba prawna (spółka), czyli podmiot prawa, nie może być nieważna. Pojęcie "nieważności spółki" traktować należy jako skrót myślowy. Dopuszczenie stosowania art. 58 KC do umowy spółki oznaczałoby, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy spółki nie następowalby zamierzony skutek tej umowy, czyli powstanie osoby prawnej (spółki).

---

¹³⁴ W postępowaniu podnoszono, że spółka *La Comercial* ustanowiona została bez podstawy prawnej, na podstawie fikcyjnej transakcji i dla oszukania wierzycieli.

¹³⁵ Tak A. Opalski, *Europejskie...*, s. 224, pogląd ten aprobuje J. Napierała, *Europejskie prawo spółek...*, s. 197, podobnie D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 27 i G. Suliński, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *KSH. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 153.

W takiej sytuacji można twierdzić, że mamy do czynienia z "nieważną spółką" (lub bardziej precyzyjnie, że spółka nie istnieje, a nie, że jest nieważna).

Kodeks handlowy nie zawierał przepisów dotyczących kwestii nieważności spółki (określał jedynie podstawy rozwiązania spółki).¹³⁶ W prawie polskim art. 12-13 Dyrektywy implementowane zostały w art. 21, art. 274 § 1 oraz 461 § 1 KSH (konsekwencje prawne - otwarcie likwidacji z powodu rozwiązania spółki). Kluczowe znaczenie ma art. 21 KSH, stanowiący *lex specialis* w stosunku do art. 58 KC. Według art. 21 § 1 KSH sąd rejestrowy może orzec o rozwiązaniu wpisanej do rejestru spółki kapitałowej, w przypadku gdy:

- 1) nie zawarto umowy spółki;
- 2) określony w umowie albo statucie przedmiot działalności spółki jest sprzeczny z prawem;
- 3) umowa albo statut spółki nie zawiera postanowień dotyczących firmy, przedmiotu działalności spółki, kapitału zakładowego lub wkładów;
- 4) wszystkie osoby zawierające umowę spółki albo podpisujące statut nie miały zdolności do czynności prawnych w chwili ich dokonywania.

Wyliczenie podstaw prawnych orzeczenia przez sąd o rozwiązaniu spółki, dokonane przez polskiego ustawodawcę w art. 21 KSH, ma charakter **enumeratywny**¹³⁷ w tym przepisie, co nie oznacza, że sąd nie może orzec o rozwiązaniu spółki na podstawie innych przepisów. Analizę art. 21 KSH warto zacząć od podkreślenia, że w przepisie tym **ustawodawca nie stwierdza, że w przypadku zaistnienia wymienionych w nim okoliczności umowa spółki kapitałowej jest nieważna, a jedynie, że w okolicznościach takich sąd może orzec o rozwiązaniu spółki**. Przyjęcie takiej terminologii jest na gruncie Dyrektywy dopuszczalne. Wydaje się jednak, że zastosowana w przepisie warstwa terminologiczna skłoniła niektórych przedstawicieli polskiej doktryny (por. niżej) do przyjęcia, że art. 21 KSH wskazuje enumeratywnie okoliczności, w których sąd orzec może o rozwiązaniu spółki. Dlatego już w tym miejscu podkreślić warto, że

---

¹³⁶ Por. J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 142.

¹³⁷ Tak trafnie T. Kalwat, *Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h.*, PPH nr 5 z 2002 r., s. 41.

Dyrektywa ogranicza jedynie możliwość stwierdzenia nieważności, a nie rozwiązania spółki.

Wystąpienie okoliczności wskazanych w omawianym przepisie nie zawsze skutkować będzie rozwiązaniem spółki. Art. 21 § 2 KSH przewiduje dwie możliwości **sanowania** (uzdrowienia)¹³⁸ wadliwej umowy spółki. Po pierwsze, w przypadku stwierdzenia braków sąd rejestrowy wzywa zarząd spółki do usunięcia braków, wyznaczając termin, w którym braki te powinny zostać usunięte, wszczynając w ten sposób postępowanie naprawcze. Dopiero jeśli braki nie zostaną usunięte albo nie mogą być usunięte we wskazanym przez sąd terminie, sąd wydaje postanowienie o rozwiązaniu spółki. Jako brak, który nie może być usunięty *post factum* w piśmiennictwie kwalifikowany jest brak zdolności do czynności prawnych po stronie wszystkich osób zawierających umowę spółki albo podpisujących statut.¹³⁹ Postanowienie wydawane jest na wniosek osoby mającej interes prawny albo z urzędu, po przeprowadzeniu rozprawy (art. 21 § 5 KSH). Drugą możliwość sanowania umowy spółki przewiduje art. 21 § 4 KSH, według przywołanego przepisu spółka nie może być rozwiązana przez sąd, jeśli od chwili jej wpisu do rejestru upłynęło pięć lat (sanowanie przez upływ czasu)¹⁴⁰. Jeśli braki nie mogą albo nie zostaną usunięte, sąd orzeka o rozwiązaniu spółki (w formie postanowienia). Istotne jest, że wydanie postanowienia o rozwiązaniu spółki nie wpływa na ważność czynności prawnych zarejestrowanej spółki (art. 21 § 6 KSH). Rozwiązanie to ma na celu ochronę kontrahentów spółki, którzy dokonali z nią czynności prawnych. Skutkiem tego postanowienia jest wszczęcie procedury likwidacji spółki.

Porównanie katalogu podstaw stwierdzenia nieważności umowy spółki według Dyrektywy 2009/101/WE oraz katalogu okoliczności wskazanych w art. 21 § 1 KSH wskazuje, że polski ustawodawca nie powtórzył wszystkich okoliczności wskazanych

---

¹³⁸ Sporne jest, czy przypadki następczego sanowania wadliwej umowy spółki zakwalifikować można jako przypadki konwalidacji czynności prawnej.

¹³⁹ Tak D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 26 podobnie A. Orliński, *Kompetencje sądu rejestrowego w stosunku do aktu notarialnego zawierającego umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji w świetle art. 165 kodeksu spółek handlowych*, [w:] *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006 r., s. 757 - 758, J. P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom 1*, Warszawa 2010, s. 204, M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 65.

¹⁴⁰ Warto zwrócić uwagę, że konwalidacja przez upływ czasu nie jest implementacją Dyrektywy, ale stanowi kontynuację instytucji stosowanej w KH - art. 173 § 4 i art. 337 § 4.

w art. 12 lit. b.¹⁴¹ W prawie polskim sprzeczności przedmiotu przedsiębiorstwa spółki z porządkiem publicznym, niezachowanie wymogu uprzedniej kontroli prewencyjnej, niezachowanie wymaganej formy umowy spółki¹⁴² lub statutu, naruszenie przepisów o minimalnym kapitale zakładowym, założenie spółki przez mniej niż dwóch założycieli¹⁴³ nie upoważnia sądu do rozwiązania spółki. Węższy w prawie polskim, niż w Dyrektywie, katalog przyczyn rozwiązania spółki nie jest wadą prawa polskiego.

Z drugiej strony art. 21 § 1 KSH zawiera przesłankę, która nie jest uwzględniona w Dyrektywie - brak w umowie albo statucie spółki postanowień dotyczących wkładów. Dyrektywa nie upoważnia państw członkowskich do zastrzeżenia sankcji nieważności spółki na wypadek braku postanowień dotyczących wkładów, ale jedynie w przypadku nieprzestrzegania przepisów prawa krajowego dotyczących obowiązku wpłaty minimalnej kwoty kapitału zakładowego.

Odnosząc się do katalogu podstaw rozwiązania spółki przez sąd zawartych w art. 21 § 1 KSH stan "nie zawarcia umowy spółki" ma miejsce tylko wtedy, jeśli umowa nie została zawarta (*negotium non existens*), a nie jej nieważności spowodowanej niezachowaniem formy aktu notarialnego, wadami oświadczeń woli stron umowy, wadliwą reprezentacją itd.¹⁴⁴ Jak zwrócono uwagę wyżej, sprzeczność przedmiotu działalności spółki z prawem dotyczy sprzeczności przedmiotu działalności określonego w umowie lub statucie, a nie faktycznie prowadzonej działalności z prawem (w szczególności prowadzenie działalności gospodarczej bez zezwoleń, licencji lub koncesji wymaganych do prowadzenia tego rodzaju działalności nie jest równoznaczne sprzeczności przedmiotu działalności

---

¹⁴¹ T. Kalwat, *Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h.*, PPH nr 5 z 2002 r., s. 37, D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd na podstawie przepisów art. 21 KSH*, PUG nr 12 z 2001, s. 22.

¹⁴² Odmiennie M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 63. Uzasadnieniem takiej rozszerzającej wykładni przepisu jest, zdaniem przywołanego Autora, "wzgląd na bezpieczeństwo obrotu".

¹⁴³ W prawie polskim spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna może być zawiązana przez jednego założyciela, zabronione jest jedynie, aby jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością była jedynym założycielem innej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej. Spółka komandytowo-akcyjna wymaga przynajmniej jednego komplementariusza i jednego akcjonariusza.

¹⁴⁴ Tak S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1 -150*, Tom I, Warszawa 2006, s. 315, podobnie J. P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom 1*, Warszawa 2010, s. 201.

z prawem)¹⁴⁵. Wskazanie przedmiotu działalności, który nie został wymieniony w Klasyfikacji Działalności Gospodarczej nie oznacza, że przedmiot taki jest sprzeczny z prawem.¹⁴⁶ Warto zwrócić uwagę, że art. 4 Dyrektywy 2012/30/UE¹⁴⁷ nakłada na państwa członkowskie obowiązek uregulowania kwestii ważności zobowiązań spółki, jeśli według prawa krajowego nie może ona rozpocząć działalności bez określonych zezwoleń. Stan sprzeczności przedmiotu działalności spółki z prawem ma miejsce w sytuacji nie tylko wtedy, gdy cały określony w umowie (lub statucie) spółki przedmiot jej działalności jest sprzeczny z prawem, ale gdy choć jedno z postanowień określających przedmiot działalności spółki jest sprzeczne z przepisami prawa.¹⁴⁸ Również przesłanka braku postanowień dotyczących firmy, przedmiotu działalności spółki, kapitału zakładowego lub wkładów (art. 21 § 1 pkt 2 KSH) nie powinna być wykładana w sposób rozszerzający - tylko całkowity brak, a nie wadliwość tych elementów (np. określenie firmy w sposób sprzeczny z obowiązującymi przepisami¹⁴⁹ lub kapitału zakładowego poniżej wymaganego minimum¹⁵⁰) skutkować będzie możliwością rozwiązania spółki.

Zawarcie umowy spółki jest czynnością prawną, dlatego na mocy odesłania z art. 2 KSH art. 58 KC mógłby mieć zastosowania do umów spółek handlowych (i jego zastosowanie do umów spółek osobowych innych niż spółka komandytowo-akcyjna nie jest wykluczone). Choć na gruncie wykładni literalnej bronić można stanowiska, że art. 58 KC znajduje może zastosowanie do umowy spółki, prawidłowa implementacja Dyrektywy 2009/101/WE wymaga odrzucenia takiego

---

¹⁴⁵ D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 24.

¹⁴⁶ Tak trafnie M. Rodzynekiewicz, *Kodeks...*, s. 64.

¹⁴⁷ Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (2012/30/UE) z dnia 25 października 2012 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich, w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału. Dz.Urz. UE z dnia 14.11.2012 r., nr L 315, s. 74.

¹⁴⁸ Tak J. P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzezycz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom 1*, Warszawa 2010, s. 202.

¹⁴⁹ D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 24.

¹⁵⁰ Odmiennie A. Rachwał, [w:] S. Włodyka (red.), *Prawo spółek handlowych. Tom 2A*, Warszawa 2007, s. 912, stanowisko to nie koresponduje z podstawowym założeniem Autorki, że regulacja art. 21 jest wyczerpująca i nie podlega wykładni rozszerzającej.

poglądu. Możliwość ustalenia nieważności umowy spółki w trybie art. 189 KPC¹⁵¹ na podstawie art. 58 KC stawiałaby pod znakiem zapytania *ratio legis* art. 21 KSH i byłaby równoznaczna z naruszeniem przez Polskę obowiązku implementacji Dyrektywy 2009/101/WE. W zakresie swojego zastosowania art. 21 KSH stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 58 KC i wyłącza jego zastosowanie. Hipotezy art. 21 KSH i art. 58 KC tylko częściowo się krzyżują: hipoteza art. 21 § 1 KSH obejmuje zdarzenia, które nie są objęte hipotezą art. 58 KC (niezawarcie umowy spółki, art. 58 KC nie znajduje zastosowanie do przypadków niedokonania czynności prawnej), z drugiej strony hipoteza art. 58 KC obejmuje przypadki sprzeczności czynności z zasadami współżycia społecznego, które nie są uwzględnione w art. 21 § 1 KSH.¹⁵² Wątpliwe jest, czy w zakresie nie objętym hipotezą art. 21 KSH, przepis ten można uznać za *lex specialis* w stosunku do art. 58 KC.¹⁵³ Moim zdaniem art. 58 KC nie znajduje zastosowania do umowy spółek kapitałowych oraz umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością¹⁵⁴, stanowisko takie nie wynika z brzmienia przepisów KSH, przyjęcie takiej wykładni jest jednak niezbędne dla zapewnienia zgodności prawa polskiego z Dyrektywą, a jej uzasadnienie stanowić może zasada bezpośredniego stosowania prawa UE. *De lege ferenda* postulować należy jednak rozstrzygnięcie wprost w treści KSH, że przepisy dotyczące nieważności czynności prawnych nie znajdują zastosowania do umów spółek kapitałowych i umowy spółki komandytowo-akcyjnej.

W prawie niemieckim podstawy stwierdzenia nieważności (*für nichtig erklärt werden*) umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wskazane zostały w § 75 ustawy o spółce z o.o. Według wskazanego przepisu każdy wspólnik, członek zarządu i rady nadzorczej może żądać unieważnienia spółki, jeśli jej umowa nie zawiera postanowień dotyczących kapitału zakładowego, przedmiotu przedsiębiorstwa lub postanowienia te są nieważne. Skutki unieważnienia określa § 77 - unieważnienie nie wpływa na ważność czynności prawnych dokonanych

---

¹⁵¹ Możliwość taką dopuszcza M. Rodzynekiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 63.

¹⁵² T. Kalwat, *Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h.*, PPH nr 5 z 2002 r., s. 40.

¹⁵³ Tak trafnie D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd na podstawie przepisów art. 21 KSH*, PUG nr 12 z 2001, s. 22.

¹⁵⁴ W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że art. 21 KSH stanowi wyraz odrzucenia przez polskiego ustawodawcę konstrukcji nieważności umowy spółki *ex lege*, por. J. Strzępka, A. Zielińska, [w:] J. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 72.

z osobami trzecimi, a wspólnicy spółki pozostają zobowiązani do uiszczenia należnych wpłat, jeśli środki te są potrzebne dla wykonania przez spółkę zaciągniętych przez nią zobowiązań.

Kolejnym zagadnieniem jest kwestia stosowania art. 21 KSH do spółek komandytowo-akcyjnych.¹⁵⁵ Umieszczenie przepisu w Dziale III Spółki kapitałowe może prowadzić do wniosku, że przepis ten nie znajduje zastosowania do spółek komandytowo-akcyjnych. Stanowisko takie nie oznaczałoby sprzeczności prawa polskiego z Dyrektywą 2009/101/WE, ponieważ, jak zwrócono uwagę wyżej, przepis ten nie reguluje problematyki nieważności spółki, ale jedynie jej rozwiązania. W piśmiennictwie przedstawiono stanowisko, zgodnie z którym art. 21 KSH mógłby znajdować zastosowanie do spółek komandytowo-akcyjnych dzięki odwołaniu z art. 150 § 1 KSH.¹⁵⁶ *Prima facie* stanowisko to może wydawać się przekonujące, przywołany przepis nakazuje stosować do rozwiązania i likwidacji spółki komandytowo-akcyjnej przepisy dotyczące likwidacji spółki akcyjnej. Art. 150 § 1 KSH dotyczy jednak tylko procedury likwidacji spółki (KSH nie zawiera przepisów dotyczących przebiegu procedury likwidacji spółki komandytowo-akcyjnej), a nie podstaw rozwiązania spółki (te uregulowane są w art. 148 KSH). Choć art. 148 § 1 pkt 5 stanowi, że rozwiązanie spółki powodują inne przyczyny przewidziane prawem, za jedną z tych przyczyn nie można uznać okoliczności wskazanych w art. 21 KSH, ponieważ przepis ten umiejscowiony został w dziale spółki kapitałowe, a nie w przepisach wspólnych dla wszystkich spółek handlowych.

---

¹⁵⁵ Możliwość taka istnieje zdaniem S. Sołtysińskiego, por. S. Sołtysiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1 - 150*, Tom I, Warszawa 2006, s. 315, zdaniem M. Litwińskiej-Werner art. 21 KSH nie znajduje zastosowania do S.K.A., M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 220.

¹⁵⁶ Tak m.in. J. P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebacz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom 1*, Warszawa 2010, s. 214.

3. Dopuszczalność możliwości orzeczenia przez sąd rozwiązania spółki w okolicznościach innych niż wymienione w art. 12 lit. b Dyrektywy 2009/101/WE

Zdaniem J. Frąckowiaka, użyte w Dyrektywie pojęcie "nieważności spółki" obejmuje także przypadki "rozwiązania spółki".¹⁵⁷ Dlatego, zdaniem przywołanego Autora, przepisy polskiego KH przewidujące możliwość rozwiązania spółki przez sąd, jeśli po zarejestrowaniu spółki stwierdzone były istotne braki, wynikające z niedopełnienia przepisów prawa i braki te nie zostały usunięte w terminie wyznaczonym przez sąd rejestrowy (art. 173 i 337 KH), były sprzeczne z Dyrektywą. W nowszym piśmiennictwie podobne stanowisko prezentuje A. Opalski, poddając w wątpliwość zgodność z Dyrektywą art. 271 pkt 2 KSH (przepis ten upoważnia sąd do rozwiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na żądanie oznaczonego w ustawie organu państwowego, jeśli naruszająca prawo działalność spółki zagraża interesowi publicznemu) oraz art. 25 ustawy o KRS w zakresie, w jakim przepis ten upoważnia sąd do orzeczenia o rozwiązaniu spółki komandytowo-akcyjnej (przywołany przepis stanowi podstawę prawną orzeczenia o rozwiązaniu spółki osobowej, jeśli mimo stosowania grzywny spółka nie wykonuje ustawowego obowiązku składania do rejestru wniosku o wpis wymaganych danych lub dokumentów). Zdaniem przywołanego Autora, Pierwsza Dyrektywa nie pozwala na rozwiązanie spółki ze względu na prowadzenie przez nią działalności sprzecznej z prawem oraz inne okoliczności niewskazane w art. 12 Dyrektywy.¹⁵⁸ Pogląd J. Frąckowiaka i A. Opalskiego wydaje się akceptować J. Napierała, który "wyraził wątpliwości" co do zgodności z Dyrektywą art. 25 KRSU oraz 271 KSH.¹⁵⁹

Warto zwrócić uwagę, że oprócz wskazanych przez J. Frąckowiaka i A. Opalskiego przypadków rozwiązania spółki orzeczeniem sądowym, prawo polskie pozwala sądowi na wydanie takiego orzeczenia także w innych przypadkach:

- 1) art. 623 § 3 KSH stanowi podstawę rozwiązania spółki handlowej, jeśli w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie KSH spółki istniejące w dniu jego

---

¹⁵⁷ J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji...*, Nb. 154 - 155.

¹⁵⁸ A. Opalski, *Europejskie...*, s. 223.

¹⁵⁹ J. Napierała, *Europejskie prawo spółek...*, s. 197.

wejścia w życie nie dostosują postanowienia swoich umów, aktów założycielskich lub statutów do jego przepisów. Orzeczenie o rozwiązaniu wydawane jest, jeśli po wezwaniu spółki do usunięcia naruszenia (w terminie nie dłuższym niż sześć miesięcy) spółka nie uczyni zadość wezwaniu;

- 2) art. 624 § 4 KSH stanowi podstawę prawną rozwiązania spółki kapitałowej, jeśli w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie KSH nie podwyższyła ona kapitału zakładowego do połowy wartości wymaganej w świetle KSH, a w ciągu pięciu lat do pełnej wysokości wymaganej przez KSH;
- 3) art. 21 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów¹⁶⁰ upoważnia Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do wydania decyzji o rozwiązaniu spółki, jeśli bez zgody Prezesa dokonana została koncentracja przedsiębiorców, w wyniku której konkurencja na rynku została istotnie ograniczona, a przywrócenie konkurencji na rynku nie jest możliwe w inny sposób.

Stanowisko odmienne od przywołanych wyżej Autorów w piśmiennictwie polskim zajęli: S. Sołtysiński, D. Dąbrowski i T. Kalwat. Zdaniem T. Kalwata Pierwsza Dyrektywa przewiduje „katalog zamknięty przyczyn nieważności, a nie rozwiązania spółki, który może być swobodnie określany przez ustawodawcę krajowego”.¹⁶¹ Za taką interpretacją przemawiają, zdaniem przywołanego Autora, argumenty o charakterze funkcjonalnym: „Rozszerzenie przyczyn rozwiązania spółki w żadnym razie nie narusza zasad bezpieczeństwa obrotu, każdy z kontrahentów spółki musi bowiem liczyć się z koniecznością rozwiązania spółki w każdym właściwie czasie (na przykład uchwałą wspólników).”¹⁶² Pogląd ten jest trafny, wydaje się jednak, że sformułowanie „koniecznością rozwiązania spółki” powinno być zastąpione sformułowaniem „możliwością rozwiązania spółki”. Według D. Dąbrowskiego Dyrektywa "nie stoi jednak na przeszkodzie wprowadzeniu w ustawodawstwie krajowym przepisów umożliwiających rozwiązanie spółki przez sąd z przyczyn o charakterze następczym".¹⁶³ Przywołany Autor podkreślał, że rozwiązanie spółki

---

¹⁶⁰ Dz.U. nr 50, poz. 331 z póź. zm.

¹⁶¹ T. Kalwat, *Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h., PPH nr 5 z 2002 r.*, s. 39.

¹⁶² T. Kalwat, *Nieważność umowy...*, s. 41.

¹⁶³ D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd na podstawie przepisów art. 21 KSH*, PUG nr 12 z 2001, s. 22.

z przyczyn wskazanych w art. 271, art. 623 § 3 i art. 624 § 4 KSH "nie jest tożsame ze stwierdzeniem nieważności".¹⁶⁴ W podobnym duchu wypowiadał się jeszcze w czasie obowiązywania KH S. Sołtysiński broniąc zgodności art. 337 KH (przepis ten upoważniał sąd do orzekania w trybie postanowienia o rozwiązaniu spółki, jeśli pomimo wyznaczenia przez sąd terminu istotne braki, stwierdzone w umowie spółki, wynikające z naruszenia przepisów prawa, nie zostały usunięte) z prawem europejskim. Zdaniem przywołanego Autora, art. 11 Dyrektywy nie wykluczał konstrukcji "wyroku ustalającego nieważność umowy spółki ze skutkiem *ex tunc*".¹⁶⁵

Pojęcie "rozwiązania" umowy (stosunku prawnego) jest w języku prawnym terminem wieloznacznym. Rozwiązanie oznacza zarówno czynność prawną mającą na celu zakończenie stosunku prawnego¹⁶⁶ (w takim znaczeniu pojęcie rozwiązania użyte jest np. w art. 77 § 2 KC), jak i skutek tej czynności albo innego zdarzenia prawnego (orzeczenia sądu, decyzji administracyjnej)¹⁶⁷. Rozwiązanie stosunku prawnego powoduje jego zakończenie ze skutkami na przyszłość (*ex nunc*). Rozwiązanie stosunku prawnego przez sąd albo organ administracji może być sankcją dla jego stron za działanie niezgodne z prawem. W terminologii KSH pojęcie rozwiązania używane jest dla zbiorczego oznaczenia wszystkich przypadków zakończenia stosunku spółki (art. 270 i art. 459 KSH).

W prawie niemieckim spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być rozwiązana (*aufgelöst*) zarówno przez sąd, jak i przez organ administracji. Rozwiązanie spółki przez sąd następuje w trybie § 61 ustawy o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, podstawy prawne rozwiązania określone są bardzo szeroko, sąd może rozwiązać spółkę, jeśli osiągnięcie celu spółki nie jest możliwe lub istnieją inne wynikające ze stosunku spółki przyczyny jej rozwiązania. Rozwiązanie spółki przez organ administracji możliwe jest w trybie § 62, jeśli spółka zagraża dobru ogółu ze względu na podejmowanie przez wspólników uchwał sprzecznych z prawem lub

---

¹⁶⁴ D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki...*, s. 22.

¹⁶⁵ S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz. Tom II*, Warszawa 1998 r., s. 262.

¹⁶⁶ Może to być stosunek prawny wynikający z umowy albo innego zdarzenia prawnego.

¹⁶⁷ W takim znaczeniu termin rozwiązanie użyty jest np. w art. 240 KC dotyczącym rozwiązania użytkownika wieczystego oraz w art. 357¹ KC, na podstawie którego sąd orzec może o rozwiązaniu umowy, jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąco strata, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy.

dopuszczają oni świadomie do sprzecznych z prawem czynności osób prowadzących sprawę spółki.

Również analiza językowa Dyrektywy prowadzi do wniosku, że rozwiązanie nie jest równoznaczne z sankcjami wymienionymi w art. 12 (nieistnienie, nieważność bezwzględna, względna lub unieważnienie). Skutki zakazane przez art. 12 Dyrektywy (nieważność, nieistnienie, nieważność względna, unieważnialność) to sankcje wadliwych czynności prawnych.¹⁶⁸ Ich cechą wspólną jest skutek wsteczny (*ex tunc*). W piśmiennictwie trafnie zwraca się uwagę, że pojęcie nieważności użyte w Dyrektywie rozumiane powinno być szeroko, nie tylko jako "nieważność" w rozumieniu art. 58 KC, ale wszystkie instytucje, skutkujące odebraniem spółce osobowości prawnej ze względu na braki, jakie nastąpiły w procedurze jej zawiązania.¹⁶⁹ W terminologii Dyrektywy pojęcia rozwiązania i nieważności **nie są synonimami**. "Rozwiązanie" spółki nie jest wymienione jako okoliczność, na którą zgodnie z art. 12 Dyrektyw, nie można się powoływać poza wskazanymi w nim sytuacjami. Stan taki można byłoby tłumaczyć przeoczeniem, gdyby nie fakt, że pojęcie rozwiązania (*dissolution, Auflösung*) pojawia się w art. 13 ust. 2 Dyrektywy. Jeśli w pracach nad tekstem Dyrektywy rozróżniano "rozwiązanie" oraz "unieważnienie" i nie zdecydowano się wskazać rozwiązania jako zdarzenia równoznacznego unieważnieniu (zarówno w trakcie prac nad Dyrektywą 68/151/EWG, jak i obecną 2009/101/WE) w znajdującym się w art. 12 katalogu takich okoliczności, to stan taki nie może być przypadkowy. Biorąc pod uwagę, że porządku wielu państw członkowskich przewidują możliwość rozwiązania spółki w sytuacjach innych niż wskazane w art. 12, gdyby ustawodawca unijny chciał im zapobiec, pojęcie rozwiązania powinno zostać wyliczone obok nieważności i nieistnienia. Biorąc pod uwagę, że redakcja art. 12 nie została zmieniona, uzasadnione wydaje się stanowisko, zgodnie z którym ustawodawca unijny zakazuje wprowadzenia systemu unieważniania, a nie rozwiązywania spółek.

Uznanie rozwiązania spółki za okoliczność równoznaczną jej unieważnieniu oznaczałoby, że rozwiązanie spółki możliwe byłoby tylko w przypadkach wskazanych

---

¹⁶⁸ T. Szczurowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012, s. 31 i n. Przywołany Autor trafnie nie zalicza do katalogu sankcji także "nieistnienia" czynności prawnej.

¹⁶⁹ A. Opalski, *Europejskie...*, s. 220.

w art. 12 lit. b Dyrektyw. Biorąc pod uwagę, że obecnie nie budzi wątpliwości, że katalog ten jest bezwzględnie zamknięty, konsekwentnie należałoby przyjąć, że sprzeczne z Dyrektywą byłyby nie tylko przepisy przewidujące możliwość rozwiązania spółki wyrokiem sądowym, ale także przepisy przewidujące rozwiązanie spółki z przyczyn przewidzianych w umowie spółki, uchwałą wspólników albo w wyniku ogłoszenia upadłości (art. 270 KSH). Przypadki te byłyby sprzeczne z Dyrektywą nie tylko w ze względu na ich brak w zamkniętym katalogu przyczyn nieważności spółki wskazanym w art. 12 lit. b, ale także ze względu na niezachowanie wymogu Dyrektywy, aby unieważnienie stwierdzone było wyrokiem sądowym (art. 12 lit. a).

Także wykładnia funkcjonalna prowadzi do wniosku, że nie zakazuje ona państwom członkowskim swobodnego kształtowania podstaw rozwiązania spółki. Podstawowym celem Dyrektywy jest ochrona kontrahentów spółki przed niezależnymi od nich zdarzeniami, które mogłyby z mocą wsteczną wpływać na skuteczność umów zawartych ze spółką, a nie wspólników spółki przed możliwością jej rozwiązania wbrew ich woli. Rozwiązanie spółki jest zdarzeniem prawnym, którego kontrahenci spółki powinni się spodziewać, nawet najlepiej prosperująca spółka może być rozwiązana przez jej wspólników w każdym czasie, jeśli uznają oni, że jej majątek wykorzystany powinien być w inny sposób. Rozwiązanie spółki nie jest nadzwyczajnym zdarzeniem prawnym i nie pogarsza pozycji prawnej wierzycieli spółki, ponieważ w trakcie likwidacji spółki jej majątek przeznaczony jest w pierwszej kolejności na ich zaspokojenie lub zabezpieczenie, a dopiero majątek pozostały po zaspokojeniu lub zabezpieczeniu wierzycieli dzielony jest pomiędzy wspólników (art. 286 i 474 KSH).

Reasumując, art. 12 Dyrektywy nie dotyczy przyczyn rozwiązania spółki i wszczęcia procedury jej likwidacji z innych powodów niż nieważność, nieistnienie, nieważność względna lub unieważnienie umowy spółki. Państwa członkowskie mogą swobodnie określić w ustawodawstwie wewnętrznym podstawy prawne rozwiązania spółki. Obejściem Dyrektywy (a zatem działaniem pozornie zgodnym z Dyrektywą, jednak zmierzającym do osiągnięcia zabronionego przez nią skutku) byłoby jednak wprowadzenie możliwości rozwiązania spółki ze skutkiem wstecznym (*ex tunc*).

Przedstawione powyżej stanowisko uzasadnia wniosek, zgodnie z którym instytucja "rozwiązania spółki" może być wykorzystana do uporządkowania stosunków prawnych spółek, które nie wykonały obowiązku "przerejestrowania" się z rejestru handlowego do KRS (na wzór art. 623 § 3 KSH). W świetle Dyrektywy nie jest zakazane, aby rozwiązanie spółki nastąpiło nie tylko na podstawie orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej, ale także z mocy prawa (np. w stosunku do spółek, które nie realizują obowiązku składania informacji i dokumentów wymaganych w świetle art. 2 Dyrektywy do rejestru). Rozwiązanie spółek z mocy prawa musiałyby następować w sposób gwarantujący pełną ochronę praw ich wierzycieli. W szczególności niedopuszczalne byłoby pogorszenie ich sytuacji prawnej. Analiza tego zagadnienia wykracza poza ramy niniejszej opinii.

X. Implementacja Dyrektywy w innych państwach

1. Wielka Brytania

Rejestracja spółek w prawie brytyjskim ma bardzo długą tradycję, zapoczątkowaną w 1844 r., kiedy powołany został Register of Joint Stock Companies.¹⁷⁰ Obecnie w Wielkiej Brytanii funkcję rejestru spółek spełnia Companies House, który jest agencją rządową (a zatem organem administracji, a nie sądowym). Funkcjonowanie rejestru uregulowane jest w sekcjach 1060 - 1120 Companies Act 2006 (dalej jako CA 2006). Implementacja Dyrektywy 2009/101/WE w prawie brytyjskim dokonana została w CA 2006, w szczególności art. 2 Dyrektywy implementowany został w sekcji 1078 CA 2006. Według przywołanego przepisu ujawnieniu w rejestrze podlegają:

- 1) The company's memorandum and articles;
- 2) Any amendment of the company's articles (including every resolution or agreement required to be embodied in or annexed to copies of the company's articles issued by the company);
- 3) After any amendment of the company's articles, the text of the articles as amended;
- 4) Any notice of a change of the company's name;
- 5) The statement of proposed officers required on formation of the company;
- 6) Notification of any change among the company's directors;
- 7) Notification of any change in the particulars of directors required to be delivered to the registrar;
- 8) Accounts, reports and returns;
- 9) annual accounts and reports;

---

¹⁷⁰ Powołanego na podstawie Joint Stock Companies Act, por. D. French, S. Mayson, Ch. Ryan, *Maysin, French & Ryan on Company Law*, Oxford 2012, s. 8.

- 10) All documents delivered to the registrar under sections 394A(2)(e), 448A(2)(e) and 479A(2)(e) (qualifying subsidiary companies: conditions for exemption from the audit, preparation and filing of individual accounts);
- 11) The company's annual return;
- 12) Notification of any change of the company's registered office;
- 13) Copy of any winding-up order in respect of the company;
- 14) Notice of the appointment of liquidators;
- 15) Order for the dissolution of a company on a winding up;
- 16) Return by a liquidator of the final meeting of a company on a winding up.

Dodatkowe wymagania informacyjne przewidziane są dla spółek publicznych.

Według s. 1068 CA 2006 Companies House decyduje o formie, sposobie poświadczenia i dostarczenia danych i informacji przez podmioty zobowiązane do ich dostarczenia. Obecnie wymagane jest, aby dokumenty dostarczane były w formie umożliwiającej ich skanowanie.¹⁷¹ Dokumenty mogą być przesyłane do rejestru w formie elektronicznej (s. 1068 (5)), ale nie można wymagać stosowania takiej formy ujawniania informacji i dokumentów (s. 1068 (6)). Informacje przekazywane w formie pisemnej przetwarzane są w celu ich utrwalenia w formie elektronicznej, natomiast papierowe wersje dokumentów co do zasady przechowywane są przez trzy lata (s. 1083 (1)). Przesyłanie informacji i dokumentów do rejestru nie jest możliwe za pomocą faxu. Dokumenty powinny być sporządzone w języku angielskim (s. 1103). Spółka z Walii może sporządzać dokumenty po walijsku (s. 1104), musi im jednak towarzyszyć poświadczone tłumaczenie na angielski. Dobrowolnie spółki przekazywać mogą także dokumenty w innych językach urzędowych UE. Obowiązek przekazywania informacji na temat spółki do rejestru obciąża wszystkich jej dyrektorów. Dokument, którego forma nie odpowiada wymogom ustawy, traktowany jest jak niedostarczony (s. 1072 (2)). CA 2006 przewiduje sankcje za niewykonywanie obowiązku przekazywania danych do rejestru, łącznie z możliwością wykreślenia z niego spółki (s. 1000).

---

¹⁷¹ D. French, S. Mayson, Ch. Ryan, *Maysin, French & Ryan on Company Law*, Oxford 2012, s. 109.

Rejestr jest dostępny dla wszystkich zainteresowanych ("*inspection of the register*") na podstawie s. 1085 (1), można też wystąpić z wnioskiem o udostępnienie każdej informacji w nim zawartej (s. 1086 (1)), z wyjątkiem informacji o miejscu zamieszkania dyrektorów (s. 1086 (1)). Odpisy z rejestru wydawane są odpłatnie. Opłata za uzyskanie informacji z rejestru objętych art. 2 Dyrektywy 2009/101/WE nie może przekroczyć kosztów administracyjnych prowadzenia rejestru (1086 (2)). Wymóg publikacji informacji realizowany jest w tygodniowych dodatkach do London Gazette¹⁷², która według s. 1116 może być publikowana także w formie elektronicznej.

2. Niemcy

W Niemczech funkcję rejestru spółek odgrywa *Unternehmensregister*, który stanowi część rejestru handlowego (*Handelsregister*), funkcjonowanie rejestru przedsiębiorców uregulowane jest w § 8-16 Handelsgesetzbuch¹⁷³ (dalej HGB).¹⁷⁴ Handelsregister, podobnie jak polski KRS, oprócz części przeznaczanej na wpisy przedsiębiorców zawiera także część zarezerwowaną dla innych podmiotów np. spółdzielni (*Genossenschaft*) i stowarzyszeń (*Verein*). Rejestr przedsiębiorców (*Unternehmensregister*) w Handelsregister prowadzony jest przez sądy pierwszej instancji (*Amtsgerichte*) w formie elektronicznej (§ 8 ust. 1 i § 8b ust. 1 HGB).¹⁷⁵ Aby nie wprowadzać podmiotów zamierzających uzyskać z rejestru informacje w błąd, nazwa "Handelsregister" nie może być wykorzystywana przez inne instytucje (§ 8 ust. 2 HGB). Postępowanie o wpis do rejestru jest postępowaniem sądowym, prowadzonym według § 125 FGG¹⁷⁶. Każdy zainteresowany może uzyskać informacje z rejestru bez konieczności dowodzenia interesu prawnego w ich uzyskaniu (§ 9 HGB). Wpisy w rejestrze ogłaszane są w *Bundesanzeiger* i przynajmniej jednej dodatkowej gazecie (§ 10 HGB). Możliwość składania informacji i dokumentów do rejestru w formie elektronicznej wynika z § 8a HGB, natomiast § 9a

¹⁷² D. French, S. Mayson, Ch. Ryan, *Maysin, French & Ryan on Company Law*, Oxford 2012, s. 113.

¹⁷³ Ustawa z dnia 10 maja 1897 r.

¹⁷⁴ Por. C. W. Canaris, *Handelsrecht*, München 2006, s. 43 i n.

¹⁷⁵ L.J. Smith, Niemieckie prawo spółek, [w:] L.J. Smith, C. de Cussy, Ch. Taylor, T. Włudyka, *Prawo spółek w Republice Federalnej Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Włoszech*, Kraków 2000, s. 38.

¹⁷⁶ Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit.

umożliwia uzyskiwanie informacji z rejestru w formie elektronicznej. Część zgromadzonych w rejestrze informacji dostępnych jest także w Internecie (§ 8b ust. 2). Rejestr prowadzony jest w języku niemieckim, jednak dokumenty mogą być dodatkowo składane także w językach urzędowych innych krajów członkowskich UE. Treść informacji, jakie przekazywane są do rejestru przez spółki z ograniczoną odpowiedzialnością określa § 8 i 10 ustawy o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz § 37 i 40 ustawy o spółce akcyjnej.

3. Austria

W Austrii rejestr (*Firmenbuch - FDB*) prowadzą sądy krajowe (*Landesgericht*, w Wiedniu przez *Handelsgericht*). Funkcjonowanie rejestru uregulowane jest *Firmenbuchgesetz* (FBG). Firmenbuch składa się z części ("księgi") głównej (*Hauptbuch*), która prowadzona jest elektronicznie oraz zbioru dokumentów (*Urkundensammlung*) - § 1 FBG. Informacje i dokumenty spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (*Gesellschaften mit beschränkter Haftung*), spółek akcyjnych (*Aktiengesellschaften*) oraz spółek komandytowo - akcyjnych (*Kommanditgesellschaften*) wpisywane są do części głównej - § 2 FBG, której zawartość jest jawna dla wszystkich zainteresowanych (§ 33), uzyskiwanie danych z rejestru możliwe jest także za pomocą środków elektronicznych (§ 34). W rejestrze ujawnić należy (§ 3 FBG):

- 1) die Firmenbuchnummer;
- 2) die Firma;
- 3) die Rechtsform;
- 4) der Sitz und die für Zustellungen maßgebliche Geschäftsanschrift; falls die Bezeichnung des Sitzes nicht mit dem Namen der politischen Gemeinde übereinstimmt, ist außerdem die politische Gemeinde, in der der Sitz liegt, anzugeben;
- 5) der Umstand, dass eine für Zustellungen maßgebliche Geschäftsanschrift unbekannt ist;
- 6) eine kurze Bezeichnung des Geschäftszweigs nach eigener Angabe;

- 7) Zweigniederlassungen mit ihrem Ort, der für Zustellungen maßgeblichen Geschäftsanschrift und ihrer Firma, wenn sie vor der Firma der Hauptniederlassung abweicht;
- 8) der Tag der Feststellung der Satzung bzw. des Abschlusses des Gesellschaftsvertrags;
- 9) Name und Geburtsdatum des Einzelunternehmers, bei anderen Rechtsträgern ihrer vertretungsbefugten Personen sowie der Beginn und die Art ihrer Vertretungsbefugnis;
- 10) bei Prokuristen deren Name und Geburtsdatum sowie der Beginn und die Art ihrer Vertretungsbefugnis;
- 11) Vereinbarungen nach § 38 Abs. 4 UGB;
- 12) die Dauer des Unternehmens, wenn sie begrenzt ist;
- 13) bei Abwicklung (Liquidation) Name und Geburtsdatum der Abwickler (Liquidatoren) sowie der Beginn und die Art ihrer Vertretungsbefugnis;
- 14) die im Exekutions- und Insolvenzrecht zur Eintragung in das Firmenbuch vorgesehenen Verfügungsbeschränkungen, deren Aufhebung und die Namen der gesetzlichen Vertreter;
- 15) Eintragungen im Insolvenzverfahren gemäß § 77a Abs.1 IO;
- 16) Vorgänge, durch die ein Betrieb oder Teilbetrieb übertragen wird sowie deren Rechtsgrund; die Eintragungen sind sowohl beim Erwerber als auch beim Veräußerer vorzunehmen;
- 17) sonstige Eintragungen, die gesetzlich vorgesehen sind.

§10 FGB obowiązuje także do wpisania do rejestru wszelkich zmian informacji i dokumentów w nim ujawnionych. § 5 FGB formułuje także dalsze wymagania dotyczące ujawnianych informacji dla spółek akcyjnych i z ograniczoną odpowiedzialnością. Dokumenty składane są do rejestru w języku niemieckim, dodatkowo składane mogą być także w innych językach krajów UE (§ 12 FGB). Ogłoszenia ujawnionych w rejestrze informacji publikowane są w Wiener Zeitung.

Bibliografia:

1. J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *KSH. Komentarz*, Warszawa 2012;
2. P. Błaszczak, *Pojęcie siedziby osoby prawnej w nowej ustawie o prawie prywatnym międzynarodowym*, PiP z. 11 z 2011;
3. C.W. Canaris, *Handelsrecht*, München 2006;
4. D. Dąbrowski, *Rozwiązanie spółki kapitałowej przez sąd na podstawie przepisów art. 21 KSH*, PUG nr 12 z 2001;
5. J. Frąckowiak, *Znaczenie regulacji przyjętej w ramach Unii Europejskiej dla polskiego prawa na przykładzie Pierwszej i Jedenastej Dyrektywy*, [w:] J. Kolasa (red.), *Wspólnoty Europejskie (Unia). Wybrane problemy prawne. Część II*, Wrocław 1995, Nb. 139;
6. D. French, S. Mayson, Ch. Ryan, *Mayson, French & Ryan on Company Law*, Oxford 2012;
7. A. Gawrysiak-Zawłocka, *Obowiązki publikacyjne oddziałów spółek zagranicznych*, PPH nr 4 z 2004 r.;
8. B. Grunewald, *Gesellschaftsrecht*, Köln 2008;
9. I. Hykawy, *Dyrektywa jako specyficzny środek harmonizacji prawa w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej*, PUG nr 8-9 z 1993;
10. I. Hykawy, *Komentarz do Pierwszej Dyrektywy Rady dotyczącej ogłaszania danych, ważności zobowiązań i nieważności spółek*, [w:] M. Safjan (red.), *Prawo Wspólnot Europejskich*, Warszawa 2002;
11. I. Hykawy, *Polskie systemy ogłaszania danych a dyrektywy Wspólnoty Europejskich*, PPH nr 12 z 1996 r.;
12. T. Kalwat, *Nieważność umowy spółki kapitałowej – art. 21 k.s.h.*, PPH nr 5 z 2002 r.;
13. K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 2004;
14. M. Leśniak, *"E-harmonizacja", czyli perspektywy poprawy transgranicznego dostępu do informacji o spółkach po implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE*, [w:] J. Kruczałak-Jankowska (red.), *Wpływ europeizacji prawa prywatnego na instytucje prawa handlowego*, Warszawa 2013;
15. M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007;
16. W. Łukowski, *Akta rejestrowe jako źródło informacji o przedsiębiorcy wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego*, Palestra 9-10 z 2003;
17. W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. I*, *Prawo Spółek* 2006 nr 6;

- 18.W. Łukowski, *Skutki zmiany I Dyrektywy dla polskiego prawa spółek, cz. II*, Prawo Spółek 2006 nr 7-8;
- 19.J. Maitland-Walker, *Guide to European company laws*, London 2008;
- 20.M. Mataczyński, *Kolizyjnoprawne pojęcie siedziby osoby prawnej*, KPP z. 2 z 2013;
- 21.J. Napierała, *Europejskie prawo spółek. Prawo spółek Unii Europejskiej z perspektywy prawa polskiego*, Warszawa 2013;
- 22.A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010;
- 23.A. Opalski, *Refleksje na temat europeizacji prawa spółek i jej wpływu na prawo polskie*, [w:] J. Kruczałak-Jankowska (red.), *Wpływ europeizacji prawa prywatnego na instytucje prawa handlowego*, Warszawa 2013;
- 24.K. Oplustil, P. Wiórek, *Aktualne tendencje w europejskim prawie spółek - nowe aspekty prawa wspólnotowego*, PPH nr 4 z 2004 r.;
- 25.A. Orliński, *Kompetencje sądu rejestrowego w stosunku do aktu notarialnego zawierającego umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji w świetle art. 165 kodeksu spółek handlowych*, [w:] *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach*, Wrocław 2006 r.;
- 26.M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009;
- 27.T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tom 1*, Warszawa 2010;
- 28.L.J. Smith, *Niemieckie prawo spółek*, [w:] L.J. Smith, C. de Cussy, Ch. Taylor, T. Władyka, *Prawo spółek w Republice Federalnej Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Włoszech*, Kraków 2000;
- 29.P. Sobolewski, *Środki prawne ochrony wierzycieli spółek kapitałowych*, PPH nr 5 z 2011;
- 30.S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do artykułów 1 -150, Tom I*, Warszawa 2006;
- 31.S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz. Tom I*, Warszawa 1997;
- 32.S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, *Kodeks handlowy. Komentarz. Tom II*, Warszawa 1998;
- 33.S. Sołtysiński (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 17a. Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010;
- 34.T. Stawecki, *Rejestry przedsiębiorców w Europie*, Warszawa 2004;
- 35.T. Stawecki, *Rejestry publiczne. Funkcje instytucji*, Warszawa 2005;
- 36.J. Strzępka (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2009;
- 37.T. Szczurowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012;
- 38.A. Szumański, *Wpływ prawa europejskiego na projektu ustawy - Kodeks spółek handlowych*, [w:] C. Mik (red.) *Europeizacja prawa krajowego. Wpływ integracji europejskiej na klasyczne dziedziny prawa krajowego*, Toruń 2000;

- 39.M. Szydło, *Konkurencja regulacyjna w prawie spółek*, Warszawa 2008;
- 40.A. Witosz, *Likwidacja spółek handlowych w Kodeksie spółek handlowych. Stan obecny a stan pożądany*, [w:] *Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku Czci Profesora Edwarda Gniewka*, Warszawa 2010;
- 41.S. Włodyka (red.), *Prawo spółek handlowych. Tom 2A*, Warszawa 2007;
- 42.Ł. Zamojski, *Rejestr spółek. Zagadnienia materialne i procesowe*, Warszawa 2008.